

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

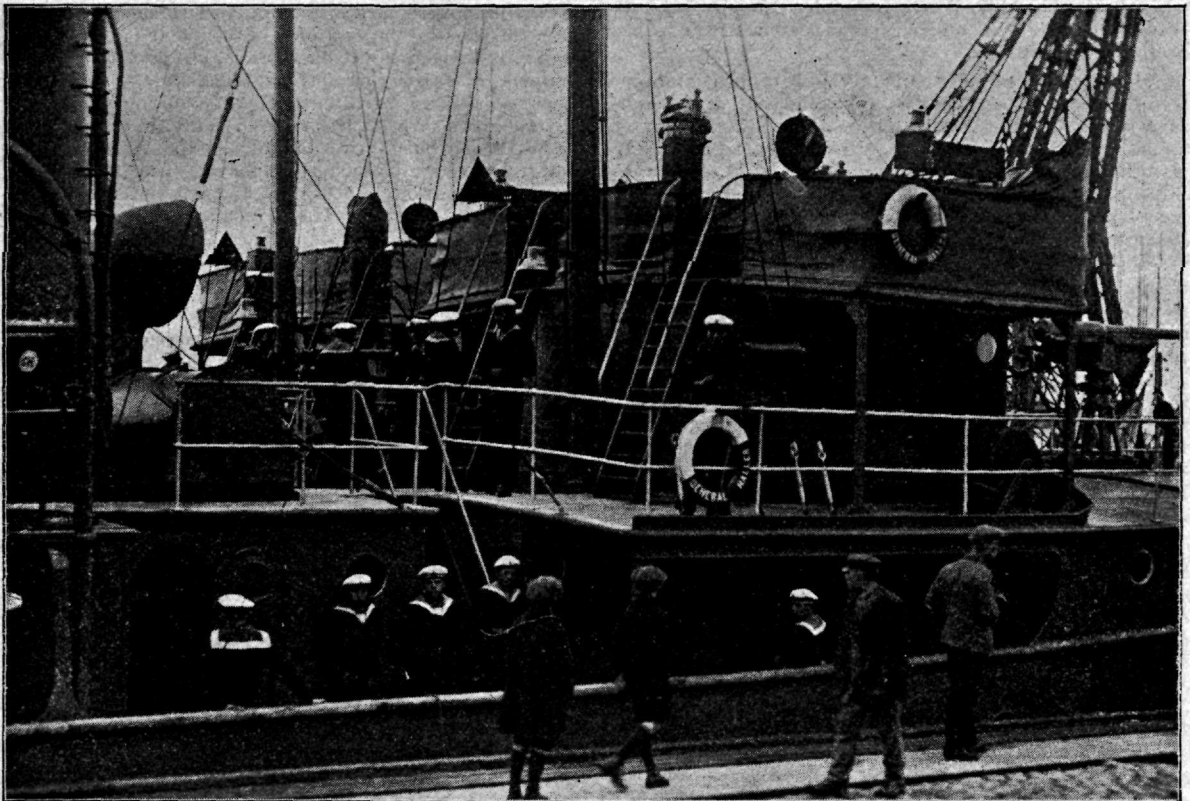
№ 25.

Laupäeval, 27. juunil 1925.

VII aastakäik.

POOLA SÕJALAEVASTIKU KÜLASKÄIK EESTISSE.

17. VI. — 20. VI. 1925 a.

POOLA KAHURLAEV „GENERAL HALLER“ TALLINNA SADAMAS.

Saksa väejuhatustules.

Rohkearvuline ilmasõja kohta käiv Saksa sõjakirjandus on omas valdavas enamuses ikka olnud tendentsiosne — sihilikult oma tegevust ülistav. Bürokratilisest vaimust kasvatatud Saksa keisririigi ohvitseridest jätkub vähedel külma arvustavate erapooletust sündmusi ajaloo perspektiivis vaadelda.

See on ka osalt arusaadav ja andeksantav, sest inimpõlvad, kes loovad ajalugu, ei või teda ise kirjutada. On lõomamas liigi palju inimkirgi, on olemas palju raudseid kõrvalmõjusid, et alles elavaid ilmasõja tegelasi ajaloo muumiatena vaadelda.

Saksa sõjakirjandus on taotlenud otse ja raudselt poliitilist sihti: meie võitlesime terve ilma vastu ja meie sõjaväed jäid lahingväljal võitmatuks. See on põhimotiv, mis suurest osast tõist punase niidina läbi käib.

Peaaegu on seni puudunud oma tegevust analüeeriv ja arvustav osa. Kuid käesoleva aasta algul ilmus Saksa vanema väejuhi kindralleitnandi v. Moseri sulest töö: „Ernsthafte Plaudereien über den Weltkrieg“, milles Saksa kõrgem väejuhatust terava arvustuse alla võetakse. Töö on seda huvitavam, et tema autoriks praegu sõjaväeteenistuses olev kindral on, kes ilmasõja diviisülemana kaasa tegi ja kuna tema sulest enamalt juba on ilmunud „Kurzer Strategischer Überblick über den Weltkrieg“. Nii on siis kindral Moseri seljataga suured sõjakogemused ja sõjaliteratuuri tundmine.

Kindral Moser arvustab teravalt Saksa kindralstaapi, tema konservatiivset, kivenenud ühekülgselt asjaajamist. Siit edasi järgnevad need vead, mis Saksa kindralstaap rahuaja ettevalmistuse töös tegi ja mille tagajärjed end ilmasõjas valusalt tunda andsid. Siin asub kindral Moser senini sakslaste poolt oreooliga ümbritsetud Schlieffeni „võidu retseptide“ (Siegerezept) arvustusele.

Schlieffeni sõjateaduse aluseks ja taktika ja strateegia plaanide ideaaliks oli — ümberhaaramine. Cannä lahing oli Schlieffeni arvates see vanaja prototüüp, mille poole, kui ideaali poole, tuleb püüda. — Ümberhaaramine ja ainult see oli kõikide Saksa lahingukombinatsioonide alus. Seda õpetati ka rahuaja oludes, sõjamängudel jne. Terve sõjavägi oli selles „võidu-retsepti“ ainuõiguses kasvatatud. Kindral Moser ei tõenda, et see vale oleks. Moser väidab vaid, et sarnane õpetus ja kasvatusviis ühekülgne on.

Ta näitab seda ilmasõja kogemustel. — Kui vastased peale manööversõja lõppu end maasse kaevasid, kui frondi tiivad merest mereni ulatasid, mida haarata enam võimalik ei olnud, — siis oli Saksa kindralstaabi tarkus umbkötis. Nüüd oli tarvis üleminna uue võitlus printsiibile — läbimurdele, — kuid see oli Saksa sõjateaduses terra incognita's. Olgugi et sellest kohe arusaadi ja kinnihaarati, kuid uued põhimõtted levinevad sõjaväes aeglaselt. — On hilja lahingväljal sõjaväge ümberõpetama hakata.

Saksa väejuhatust algab küll esimesena läbimurret, peale selle kui Vene enamlike valitsusega 3. märtsil 1918 a. Brest-Litovskis rahu on tehtud. Algavad suured Saksa läbimurde lahingud märtsi, aprilli, mai, juuni ja juuli kuudel 1918 a., kuhu Saksa väejuhatust kogu oma viimase jõu koondab.

Viakse terve miljon inimesi korruga rünnakule, murtakse prantslastel rinne 50—60 klm. sügavuselt läbi, saadakse suur sõjasaak — ja pealetung raugeb. Ei saada ei kauaigatsetud võitu ega rahu. Prants-

laste vastupanu tahe aga kasvab ja liitlaste jõud suurenevad. Sakslaste läbimurde katsed ebaõnnestunud Moseri arvates just sellepärast, et sakslased ei mõistnud läbimurret kavakindlalt teha. Läbimurret tehakse meeleheite katsetena kord siin, kord seal, ilma et need suure jõupingutuse löögid ajas ja ruumis ideeliselt koordineeritud oleks olnud. Tehakse läbimurde läbimurde enese pärast, ja see on kõik.

Prantslaste läbimurded olid ideeliselt ja tehniliselt palju jõurikkamad. Nagu hiigla vasara hoopide all, mis koordineeritud ideeliselt ajas ja ruumis, purunes Saksa betooneeritud positsioon, purunes Saksa sõjavägi ja lõpuks Saksa keiserriik. — Need mõtted ei ole sõjakirjanduses uued.

Paralleelseid mõtteid võib leida Prantsuse sõjakirjandusest J. Corda, „La Guerre Mondiale — col. Lucas L'évolution des idées tactiques pendant la Guerre de 1914—18“

Uued on nad sellepärast, et Saksa vanem väejuht kindral Moser asub vist esimesena oma väejuhtide tegevuse erapooletule arvustusele. Seni on domineerinud Saksa sõjakirjanduses hurra-patriootiline ennastülistav tendents, alates kõrgemaist väejuhtidest kuni lihtsõduri memuaarideni. Sõjakirjandus püüdis oma laialise propagandaga nagu tagasi võita seda, mis Saksa keiserriiki poliitikas kaotand oli. — Ilmasõjast on nii mõnedki aastad möödunud ja vist hakkavad Saksa keiserriiklased praeguse olukorraga, kui paratamatusega leppima. Pan-germanistline fanatism, et sakslased jumalast valitud rahvana ilma valitsema on määratud, — see mania grandiosa hakkab pragunema. Isegi Hindenburgi presidendiks valik ei näi Saksa marurahvuslaste lootusi tiivustavat. Liig suureks on kasvanud kainelt mõtlevate kodanikkude arv, kes rahva meeoleolu enam-vähem tasakaalus hoiavad.

Isegi vanemate väejuhtide hulgas leidub mehi, kes ametlises ajakirjas Hindenburgi valikut suureks poliitiliseks rumaluseks peavad.

Nii kirjutab kindral Berthold v. Deimling: „80. aastase feldmarshal Hindenburgi presidendiks valikuga on Saksa rahvas suurema rumaluse teinud. — Pealegi ei soovinud Hindenburg seda ise ja tõendas alati, et ta poliitikas võhik on. Teda on rahva etteotsa lükanud teatav kildkond inimesi Saksa rahva ja Hindenburgi enese kahjuks. Hindenberg on terve maailma silmis kui Saksa marurahvusluse revansch-poliitika sümbol. Tema presidendiks tõusmine loob unesti raud võru ümber Saksamaa. Jumalaga Saksa-Prantsuse vastastikune arusaamine, — jumalaga rahvaste liit, jumalaga Euroopa rahu!“

Nii kindral Berthold v. Deimlingi arvamine Hindenburgist (Militär-Wochenblatt nr. 43).

Väljendatud arvamine on seda huvitavam, et mainitud kindral on praegu sõjaväe teenistuses, kuna ta julgelt avaldab mõtteid, mis risti vastu käivad Saksa marurahvuslaste unistustele.

Aeg annab arutust! Möödunud aastad on nii mõnegi Saksa kõrgema väejuhi unistuspilvedest toonud reaalsele maapinnale. On vist levinemas arusaamine, et Saksamaa püsimiseks rahvasteperes on esimeseks nõudmiseks — loobumine revansch-poliitika unistustest.

Eelpool toodud Moseri töö, ning üksikud siin ja seal vilksatavad mõtted Saksa sõjakirjanduses lasevad oletada kainenemise tendentsi Saksa mõtteilmas. Enesearvustust on juba samm paremusele!

A. J.

Rootsi väevähendamine.

„Söduris“ Nr. 23-24 on avaldatud mõtteid Rootsi 25. V. 1925 a. riigikaitse (väevähendamise) seaduse puhul. Rootsi väevähendamine on elavat tähelepanu äratanud naabrites. Soome „Suojeluskuntalaisen Lehti“ Nr. 23 a. s. avaldab pika kirjutuse selles asjas, valgustades nähtust Soome seisukohalt. Rootsi professor V. Lundströmi mõtteid Rootsi riigikaitse küsimuses on avaldanud „Päevaleht“ Nr. 160 — 17. VI. 25.

Avaldame väljavõtte mõlematest kirjutustest. Toimetus.

Rootsi Riigipäeva poolt otsustatud väevähendamise kohta võtab sõna „Suojeluskuntalaisen Lehti“ (Nr. 23 — s. a.) ja avaldab muu seas järgmisi mõtteid:

Päevalehed on juba teatanud sellest saatuslikust otsusest, mis Rootsi Riigipäeva poolt juba kaua aega päevakorras olnud kaitseküsimuses tehti, heakskiites pahempoolsete rühmade ettepaneku kaitseametkonna piiramise kohta. See otsus ei tulnud ootamata. See otsus on tulemus sellest riiklisest arenemisest, mis oma pitsati vajutanud Rootsi viimaste vahelduste peale. Rootsi riiklik arenemine on ikka ja ikka rohkem pahemale poole siirdunud. Sotsialdemokraatia mõju riigipäeva peale on suurenenud ja otsustusvõim ikka suuremal määral tema kätte läinud. Ja seda võimu on sotsialdemokraatia tarvitada osanud oma eesmärkide saavutamiseks, kuid tähelepanemata jättes tõsiolude nõudeid.

Rootsi kaitseküsimus on viimastel aastatel Rootsi sisepoliitika suurem ja tähtsam küsimus olnud. Selles küsimuses on ajakirjanduses ja riigipäeval ägedaid võitlusi peetud. Skandinaavia soodne geograafiline seisukoht on kõiki Skandinaavia maid kaitsekoormatuse kergendamise kavatsusele juhtinud. Daanis on mõjule pääsenud arvamine, et Daani vabadus ei ole ärarippuv kaitsejõududest, mispärast kaitsekoormatust tarbetuks peetakse. Ka Norra katsub maaja meriväge vähendada, kuigi ta avalikult kaitsevæele suurema tähtsuse annab kui Daani. Rootsi, kes oma varustuse suhtes Skandinaavia juhtiv riik on olnud, on üle saja aasta kestnud raha tõttu hakanud äravõrduma sõjalisest tegevusest. See ei ole enam see suurust ihaldaja riik, kelle sõnale alles 100 aastat tagasi suurriigid suure tähtsuse andsid. Kui Soome iseseisvuse saavutamise ja piiririikide moodustamine Rootsi ja tema igavese vaenlase vahele kaitsemüüri püstitas, leiti sealpool, hoolimata üleilmisest ebakindlast ja ähvardavast seisukorrast, aega soodsas Rootsi sõjavarustuse piiramiseks.

1919 a. asutati kaitseretsevisjoni komitee, kuna komitee arvamine valmises märtsi kuus 1923 a. Seega kestis töö 3½ aastat. Pikk aeg, kuid mitte liiga pikk, kui arvesse võtta töö tähtsust ja ulatust. Rootsi asjatundjate seletuste järgi ei katsunudki see komitee esitada põhjalikku kaitsekava ega kaitse põhiaateid, kuna komitee oma koosseisu tõttu seda ehk ei olekski suutnud teha, sest et seal tarvilik arv sõjaasjanduse tundjaid puudus. Alles siis, kui töö juba valmis oli, paluti sõjavõimude arvamist. Kuid nüüd oli juba hilja, et sinna parandusi ja täiendusi tarvilikul määral sissepaigutada.

Kuid vaatamata nende puuduste peale võeti siiski kaitseretsevisjoni komitee enamuse arvamine ja üks sinna juure lisatud vastulause käesoleval aastal riigipäevale esitatud valitsuse ettepaneku aluseks. Kaitse piiramise põhjenduseks esitatud väited ja nõuded ei ole põhjalikult läbiuuritud. Kuid vaatamata selle peale on nüüd otsus kaitsejõudude piiramise kohta tehtud. Rootsi Riigipäeva esimene kammer tegi otsuse 85 häälega 60 hääle vastu ja teine kammer kiitis heaks ettepaneku 137 häälega 86 hääle vastuseismisel.

Meil on siiski võimalus tõendada, ütleb Soome leht, seda tähtist asjaolu, et Rootsis eneses on esitatud võimsaid vastulauseid kaitse piiramise vastu, ning selle taktika vastu, millega pahemalt poolt seda asja on aetud. Otsuse taga ei seisa, nagu hääletuse tagajärg seda näitab, mitte kogu Rootsi rahvas. Pahempoolne ja osalt ka vabameelne ajakirjandus on arutamise kestvusel katsunud näidata nende suurte hädaohtude peale, mis kaitse piiramine praegustel oludel Rootstile kaasa toob. Üle kogu maa on koosolekuid kaitse piiramise vastu peetud. Näiteks võtsid Stockholmis niisugusest meelevaldusest kümned tuhanded kodanikud osa. Ka riigi sõjavõimude poolt on näidatud nende sõjaliste ja poliitiliste hädaohtude peale, mis ettepanek sisaldab. Selle kõigi tagajärjeks on ainult see olnud, et otsustatud kaitsejõudude piiramine ei sünni nüüd nii järsku, kui seda pahempoolsed rühmad omal ajal nõudsid. Pahem tiib ise on lõppude lõpuks teatud järelandmisi teinud.

Kaitsejõudude piiramist pooldajad ringkonnad on tahtnud sellega riigi väljaminekuid ja maksukoormatust kergendada. Kuid 40 miljoniline kokkuhoid, pealegi ainult sellel juhtumisel, kui laevastiku uuteks ehitusteks raha ei määrata, on väikene tulu nii laialdase kaitse piiramise juures, ning väga kahetsemiseväärt, et seda kokkuhoidmist just kaitsevalmisoleku arvel teostatakse.

Peale majandusliste on kaitse piiramise taga veel teisa motiive, mis põhjenevad päris idealistliku tõsiolude arvustuse peal. Nõnda tahetakse sotsialistliku valitsuse poolt riigipäevale esitatud ettepanekust tõendada, et Rootsi iseseisvust mingi hädaoht ei ähvarda, ning et riik mingit valdamissõda arvesse ei tarvitse võtta. Esitise kohaselt on kaitsejõud ainult sel juhtumisel tarvilikud, kui Rootsi teiste riikide omavahelistesse asjadesse segatakse. Võib mõelda, et 1918—19 a., kui alustati kavatsust kaitse piiramise kohta, asjatundjad niisuguselt optimistlikult seisukohalt vaadeldi ja poliitilist „seisukorda paranenuks“ lugeda võis. Kuid, kui nüüd samadele seisukohtadele ehitatakse, mida siis valitsevateks arvati, siis ehitatakse liiva peale. Ebakindlus ja rahutus, missugune omadus ilma sõja algusest peale ilmapoliitikal olnud, on viimasel ajal veel selle tõttu suurenenud, et juure on tulnud uusi sekkumisi, kuna veel vanad päevakorras. See selgub sellestki, et peaaegu kõigis riikides — Skandinaavia arvesse võtmata — kaitsekorrasolekut energiliselt kõvendatakse. Üleilmise ebakindla seisukorra tõttu võib ükskõik mis juhtuda, mis riiki end kõige pahema vastu varustama kohustab. Asjatundjalt poolt on, kui Rootsi kaitseküsimus arutusel oli, tihti kommunismi hädaohu ja muu peale näidatud, kuid ilma tagajärjeta.

Rootsis on aru saadud, et see otsus tähendab Rootsi poliitilise seisukoha nõrgenemist. „Tähtsam neist on, kirjutab vabahärra C. Rosenblad, — tunne, et väevähendamise poliitika möödapääsemata kaasa toob Rootsi rahvusvahelise seisukoha ja väärtuse nõrgenemise. Rootsi sõjaametkond saab olema, kui otsus täide viiakse, tähtsamal määral nõrgem, kui ta oli 1914 a. Võib ka kindlasti oletada, et mobilisatsioon ei anna neid tagajärgi uue korralduse juures, mis ta praegusel ajal annaks. Sinna juure tuleb veel tähendada, et rahva kiire tarvitusele võtmine sõja lahtipuhkemisel, suuri raskusi tekitab. Ühe sõnaga öeldud, tähendab uus Rootsi kaitsekava rahvusvaheliselt vaatekohalt vaadatuna Rootsi tähtsamal määral nõrgenemist sõjalises suhtes“.

„Sõjanihilismi“ võit ei tähenda üksi Rootsi seisukoha nõrgenemist, vaid see mõjub ka tähtsamal määral Soome sõjalise seisukoha peale. Rootsi riigipäeva

otsus sisaldab, nagu „Göteborg Handelsoch Sjöfartstidnig“ ütleb, Soomele järgmise hoiatuse: „Meie relvastusest loobumine (õigemine varustuse piiramine) mõjub samuti, kui teadaanne, et meil ei ole kavatsust Soomet aidata, kui Vene omad väed tema piiride vastu saadab“. Meil soomlastel, kellele eeskätt tuleb kannatada Rootsi kaitsejõudude nõrgenemise tagajärjel, tuleb Rootsi kaitsejõudude nõrgenemist käsitada kahtlemata märgina, et Rootsi rahva suuremas osas on võimust võtnud kaitsetahte puudus. Rootsi loobub relvastusest peaaegu vaenlase silmade all, mille üle arusaadavalt kõigepealt rahvusvaheline kommunism rõõmu tunneb. Nüüd hävineb Soome seljatugi läänepoolt, kui see „tegevuse hetk“ saabub, millest Moskva teadannet viimasel ajal jälle palju on kõneldud. Soomega võrreldes rikas Rootsi veeretab väiksema naabri turjale kaitsekoormatuse ja röövib ühes sellega endalt võimaluse võimsalt rahu alalhoida.

Soomes on loomulikult murelikult Rootsi kaitseküsimuse arenemist jälgitud ja näidatud nende hädaohude peale, mis tekkivad väevähendamise tagajärjel

Rootsile ja Soomele, missugusid maid juba geograafilise seisukoht kaitseküsimuses teine teisega ühendab nende igavase vaenlase vastu. Kuid ka siitpoolt saadetud hoiatused on jäänud „hüüdjaks hääleks kõrbes“. Selle vastu meie midagi teha ei suuda. Meie saame selle läbi ainult uue ja mõjuva hoiatuse selle kohta, et „oma abi on kõige parem abi“. Rahvas peab kõikide hädaohude suhtes vaid iseenda peale lootma ja selle järele ennast korraldama. Kuna nüüd hädaohu suurenenud, siis tarvitatakse Soomes mehi ja mehisust enam, kui ialgi varemalt. Soome ei ole varemaltki läänenaabert mingiks kindlaks teguriks võinud lugeda, ja nüüd tuleb Soomel selsesse tõsiasja veenduda, et tal hädaohu hetkel üksinda tuleb seista lääne kultuuri kaitsjana ida karjade vastu. Meil tuleb nüüd ainult selle eest hoolitseda, et kõikumata kaitsetahte kõikidesse rahva kihidesse tungiks. Ning siin peatub pilk kõige pealt kaitseleidiu peal. See vabatahtlik kaitsekorraldus nõuab nüüd kõikide isamaaliste ringkondade toetust igas väljenduses, et suurt ülesannet vastavalt teostada.

A. Rocks.

*

Rootsi väevähendamise tähtsus.

„Päevaleht“ nr. 160 — 17. VI. 1925.

Neil päivil Eestisse sõitnud Rootsi rahvusliikumise liidu esimees Göteborgi professor B. Lundström pidas oma kohuseks meie lehe esitajat jutule võttes Rootsi väevähendamise põhjustest ja tagajärgedest oma arvamist avaldada.

Prof. Lundströmi arvates on naaberriigid võõriti mõistnud Rootsi sammu. Tõeliselt väevähendamisest, mis Rootsi sõjajõudu nõrgendamata peab, ei võivat juttugi olla. Väevähendamise kavatsus on välja läinud praeguse parlamendi juhuslike enamuse poolt, mida moodustavad ühelt poolt sotsialistid ja teiselt poolt vabariiklased, karsklased ja teised patsifistlikest ifusioonidest pimestatud inimesed, kes kõik arvavad, et nõrgemale ei tungi keegi kallale. Parlamendi praeguse enamuse otsus on aga tervel maal suure meelepahatormi esile kutsunud ja seltskonnas suurt huvi äratanud riigikaitse probleemi vastu. Ühtlasi võib väevähendamise otsus järgneva parlamendi koosseisu tuntavalt muuta ja enamuse nendele anda, kellele riigi saatuse rohkem südame ligi, kui patsifistidel. Võib juba praegu öelda, et väevähendamine

on Rootsi kaitsejõudu juba praegu tuntavalt suurendanud. Riigikaitse küsimus on rohkem kui kunagi enne seltskonna asjaks saanud. Mõnikümmend aastat vana Rootsi küttide liikumine on jälle uut hoogu saanud ja nende uuesti organiseerimise kallal töötatakse juba mitu kuud. Rootsi rahvas on alati oma riigikaitse vastu suurt huvi tunnud ja seda vabatahtlike annetega toetanud. Nõnda ehitati omal ajal Rootsi suurem soomuslaev „Sverge“ valmis ainult vabatahtlike annetega. Võib kindel olla, et nüüd, kus Rootsi sõjajõudu nõrgenemine ähvardab, vabatahtlike toetus hulga suuremaks paisub. Rootsi küttide seltsid, mis töötanud juba ligi 40 aastat, korraldatakse praegu sõjaväelisel ja haruorganisatsioonide leidub praegu igal pool linnades ja maal. Need organisatsioonid ei jäta järgmiste valimiste tulemuste peale oma mõju igatahes mitte avaldamata. Ei tohi ka unustada, et Rootsi sõjaväel ja riigikaitsele on oma mitmesajaaastane traditsioon- ja kuulsusrikas minevik seljaga ja seda tugevat organisatsiooni ei saa mõne kuu jooksul mitte hävitada juhuslike parlamendi otsusega.

Kaheksa aasta eest.

1917—1925.

1917 aastal, 2/15. juunil astus kokku Rakveres esimene kõikide Eesti rahvaväe moodustamine organisatsioonide esitajate kongress. 16. skp. — 8 aastapäeva puhul — oli mõnede tegelaste algatusel ohvitseride keskkogu kasiino ruumides selleaegsete tegelaste ühine koosviibimine korraldatud.

Koosviibimisele olid ilmunud mitmete tolleaegsete organisatsioonide (E. Sv. ülemkomitee, Petrogradi keskkomitee, 12-da armea komitee, Tallinna ja Rakvere büroode j. n. e.) esitajad, muude seas ka hra A. Rei, kindralid Tõnisson ja Pöder, hrad Th. Käärrik, H. Martna, H. Laretei j. t. Omavahelistes mõttevahetustes tuletati meelde neid aegu, kus keset anarkiat ja lagunemist üle suure Venemaa laiali pillatud eestlased hakkasid koonduma üksikutes organisatsioonidesse, mis töötasid küll igasugu komiteede, küll büroode nimede all. Nimi ega vorm polnud siin tähtis, vaid tung ligineda oma kaasmaalastele ja leida teesid kaitsta kodu-

maad ähvardavate hädaohude eest. Sel ajal, kui kaugemal sõjalini seljataga asuvad organisatsioonid nõutasiid tolleagsetelt Vene võimudelt lubasid rahvusliste väeosade loomiseks ja olid ametis rahvusliste väeosade keskorganide loomisega, — olid rindal asuvad organisatsioonid (12-da ja 5-da armeede komiteed) ametis rindel teenivate eestlaste ülesotsimisega ja nende uuesti loodud väeosadesse ülestoomisega, kuna maleva bürood, mis asusid kodumaal, teisi organisatsioone ja loodud väeosasid aineliselt toetasid. Nii umbes üldine pilt kogu tegevusest. Seda tegevust on hiljem nii mitmetki moodi tõlgitsetud, kuid kindel on siiski, et need organisatsioonid olid sel ajal ainsamad tegurid, kes suurema osa Vene sõjaväes laialipillatud eestlasi kodumaale kogusid ning neid esialgu juhtides ja hiljem rahvusliste väeosade loomisel abiks olles, aluse panid sellele rahvaväele, kes võiduga Vabadussõjas meie riiklise iseseisvuse tõsiasjaks tegi.

Tolleaegsete tegelaste isiklik koosseis nii hariduslises kui ka ilmavaate poolest oli mitmekesine, kuid üks oli neil kõigil ühine — s. o. tahe korraldada jõude kodumaat kaitseks.

Vabadusjõu algpäevil näeme neid samu tegelasi ja umbes samades osades: keskoorganisatsioonide tegelased on endid jälle kogunud keskasutuste ümber, kuna rinde tegelasi väerinnal võitluses leiame. Üksi endisest 12-da armee komitee tegelastest on Vabadussõjas vaenuväljale jäänud J. Ratasepp ja Oskar Eller, kuna

J. Riisenberg sõja haavade ja vintsutuste tagajärjel hiljem manalasse varises.

Kõigi nende organisatsioonide tegevuses on olnud huvitavaid üksikasju tekkinud keerdküsimuste lahendamisel, mis tõsiselt ajaloolist valgustust väärivad. Selles mõttes tuleb tervitada koosolekul tarvilikuks tunnistatud vastava albumi väljaandmist, kui ka sooviavaldust, et kõik selleaegsed tegelased kaasa aitaks sellesse ajajärku puutuva ajaloolise materjali kogumisel.

— s.

1. detsembri sündmused Eesti kommunistide valgustusel.

(Lõpp).

Missugune oli mässu plaan.

Selle küsimuse kirjeldamisel on meie kommunistid millegi pärast väga kehvad. J. Anvelt märgib ainult („Klassivõitlus“ Nr. 52): „Meie arvestasime sellega, et loodusjõulise vastuhakkamise korral... meil vaevalt korda oleks läinud võita. Siis on vastane valmis, nende jõududel, mis kohe võitlusesse viia võib — ülekaal... Iseasi, kui korda läheb vastase jõud segi lüüa, tähtsamad valitsuse aparaadi närvid ära võtta, algatus täiesti oma kätte saada. Meie ei astunud 250—300 mehega mitte selles lapsikus arvamises välja, et Eesti „vabariiki“ nendega lõpulikult kukutada“, vaid nendega on tahetud ainult 5—6 tundi võimal püsida. Edasi annab Anvelt veel mõista, et nende kavas oli äramärgitud tingimata Sõjaministerium ja Auto-tankide divisjon vallata, tankid välja tuua, Vene tän. aresti- ja vangimajades asuvad vangid vabastada: ning Juhkentali poole viivatel tänavatel barrikaadid ehitada.

O. Räästas („Klassivõitlus“ Nr. 41) kirjutab, kuidas kõigi selle juures talitada: „Võitluse kiirus, julge pääletungimine, vaenlase peajõudude purustamine — see on esimene võidu pant“.

J. Palvadre annab mõista, et selle juures ei tohi ennast väikekodanlistest tunnetest petta lasta („Edasi“ Nr. 48), ning H. T(ikk) kinnitab: „Kõik jõud koondada vaenlase elava jõu hävitamiseks“ „Klv.“ 48).

Seega on vandeseltsi röövbande tegevuse plaan väga lihtne ja selge: ootamata kallaletungimisega vallutada valitsuse asutused ning vabastada vangid, sealjuures hävitada „elavat jõudu“ ilma armuta („ei tohi ennast väikekodanlistest tunnetest petta lasta“). Et kõike seda peab kiirelt toimetama, see selgus 1-sel detsembril kõige näitlikumalt, kus vandeseltslased „ennastalgavalt“ magajaid tapsid. Kui aga ükski kaitsja (olguigi laadimata püssiga) nähtavale ilmus, siis lasid vandeseltslased „ennastalgavalt“ jalga.

Maksva riigikorra kukutamise kavast laiemas ulatuses ei pea meie kommunistid millegipärast võimalikuks avalikult rääkida.

Mil põhjustel ebaõnnestas mäss.

Nagu eelpool juba öeldud — leiavad putshi organiseerijad (Kominterni Eesti sektiooni tegelased), et see ebaõnnestus puht taktiliste vigade tõttu. J. Anvelt märgib, et peastaap pole suutnud mässukava nii kokku seada, et raskeid vigu poleks olnud. Lööksalade juhid olnud vilumatud uulitsavõitlustes ning saamatud ülesannete andmisel. Lööksalgad ise olnud distsiplineerimatud, kallaletungimised pole läbi viidud teineteist täiendaval viisil, vandeseltslased killustanud omad jõud, pole arvestanud vastase pealetungimisega ning olnud palju provokaatoreid („Klassivõitlus“ Nr. 52). H. T(ikk) seletab, et sõjariistad olnud puudulikud ning löögimehed vilumatud. H. Pöögelmann

kurdab väga selle üle, et kõik pommid ei ole lõhkenud („Uus ilm“ Nr. 8).

„Edasi“ mehed ei ole selle seletusega kaugeltki nõus. Nende arvates on peapõhjuseks asjaolu, et „töörahas ise jäi Eestis 1-sel dets. passiivseks pealtvaatajaks“. („Edasi“ Nr. 54).

J. Palvadre leiab, et mäss olnud organiseeritud blankismi põhimõttel (vandeseltsline), mitte aga Lenini õpetuse järele (massiline). Massiliseks väljaastumiseks puudunud aga eltingimised, sest: „Need faktid on kõik õiged, kuid õige ei ole ainult see, et rahvas aktiivseks revolutsiooni võitluseks valmis oli“. Kõige selle tõttu usub Palvadre: „Mitte pomm ei ole siin süüdlane, vaid et massi ei organiseeritud, ei valmistatud ette väljaastumiseks ning teda ei viidud võitlusse“. („Edasi“ Nr. 78).

Meil ei ole põhjust mässu katse ebaõnnestumise kohta siin toodud väiteid hindama hakata. Küll aga tekib tahtmatult küsimus viimasena toodud väite juures, mis räägib massi organiseerimisest, ettevalmistamisest ja võitlusesse viimiseist: — Kuhu jäävad siis „ürgjõulised, loodusjõulised j. n. e.“ revolutsioonilised plahvatused?

„Edasi“ Nr. 69 — arvustades J. Anvelti poolt toodud mässu katse ebaõnnestamise põhjuseid, pahan-dab kõige pealt, et see seletus liiga hilja tulnud ning märgib ära, et „Anvelti seletusega jääme rahule ainult selles, et lüüasaamise peapõhjuseid enam oodata ei maksa“.

See on täiesti kindel. Tallinna putshi eltingimistest, läbiviimise kavas ning selle kokkuvarisemisest põhjuste hulgas on tingimata asjaolusid, millele üle vandeseltsi päalik avalikult rääkida ei või, ning sellest mõeldaminemiseks tuleb tal midagi välja arvata (olguigi, et see töö „Edasi“ arvates Anveltil väga raske olnud) ja püüda näidata ka seda, mida olemaski pole, sest — „töölisklass peab 1-se dets. sündmusi tundma“.

1-se detsembri võidud.

Kommunistide lehtedes kurdetakse küll tööli-klassi raskest hoobist, mängust surukehadel j. n. e. kuid üldiselt on meie kommunistide juhid 1-se dets tulemustega täiesti rahul. J. Anvelt kinnitab, et 1) nad saanud rikkamaks võitluse kogemuste poolest ning 2) Eesti majandusele ja rahaasjandusele antud raske hoop. („Klassivõitlus“ Nr. 52). „Edasi“ Nr. 72 kirjutab, et lüüasaamiste põhjuste selgitamine olla väga tähtis mitte ükski E. K. P-le, vaid kõigile kommunistli-tele parteidele, — sest 1-se dets. väljaastumine olnud „hiigla prooviks“, millest ta (kompartei) õpib enamlise strateegiat (sõjakunsti) ja taktikat (võitlusviise)... Selle küsimuse õigest hindamisest oleneb paljugi Eesti ja ka teiste maade kompartei võitlus“. H. Pöögelmann leiabki juba, et „võib olla, tuleb komparteil oma võitlusviise muuta“ („Uus ilm“ Nr. 8). N. Vene sõja-asjatundjate vahel (Verchovsky, Batorsky j. t.) aru-

tatakse juba pikemat aega kodusõja isäralduste uurimise tarvilikkust ning püütakse kodusõja iseloomu kohaselt taktikalisi võitlusvorme leida. Nagu ajalehtede veergudel ilmunud märkustest näha, on sealpool juba „kodusõja määrustiku“ kokkuseadmisele asutud.

Meie kommunistide strateegid ei tahtnud nähtavasti Vene seltsimeestest maha jääda ja tõttasid esimestena „kannatava töörahva turjal“ „hiigla proovi“ toimetama, mille tulemuste kallal nüüd tagantjärele

piike ja päid murtakse, õppides enamlist strateegiat ja taktikat.

Kõik eelpool toodud asjaolud on ju kõigile käega katsutavalt selged. Kui meie neid siinkohal veel kord konsstateerisime — siis ainult seepärast, et nad seekord meie kommunistide juhtide eneste poolt tulevad.

Kommunistide tegevuse hindamiseks võime aga ainult „Pravda“ ütelist tarvitada — „vat“ nii tehtakse ajalugu“.

Sõjakeemia arendamine Nõukogude Venes.

Vene enamline ajakirjandus peegeldab õige silmapaistvalt viisil seda elavat tähelepanu, mida pühendavad viimasel ajal keemia asjanduse arendamisele nõukogude valitsus ja punaväe ülemjuhatus. Nõukogude poliitikamehed ja punaväe juhid hindavad täitsa üksmeelselt ja väga kõrgelt keemia suurt majanduskultuurilist ja sõjalist tähtsust. Et äratada nõukogude valitsuse ringkondades, punaväe juhatuses ja laialisemates Vene rahva hulkades suuremat huvi tema määratu suure tähtsuse vastu, alustati mõnede punaväe juhtide ja nõukogude keemia asjatundjate poolt juba 1923 aastal sihikindlat kihutustööd teadmiste levitamiseks keemia alal. Selle kihutustööga selgitati ilmasõja keemiliste võitluste kogemuste ja käesoleva aja õhulaevanduse ja sõjakeemia hiigla suurte edusammude varal peaaeglikult seda tõsiasi, et nüüdisaja sõjas sõjaväe rinde seljataguse ning samuti ka sõjajõudude ja rahvamasside vahel olevad vahed tegelikult oma tähtsuse kaotavad: sõja puhkemisel tungivad suure kandejõu ja lennukiirusega moodsad lennueskadrillid juba sõjategevuse esimestel silmapilkudel, võib olla isegi enne vormilist sõjakuulutamist, üle sõjaväeliste rindete vaenuliste riikide kaugematesse seljatagustesse — kuni 500—600 klm. sügvseni, külvates keemiliste pommidega sõjalise ja majanduslike tähtsusega elulistes keskkohades hävitust ja surma. Ühenduses selle asjaoluga varitsevat sõja ajal kogu riigi aparaati, ühendusteede võrku, tööstust ja laialisemaid rahvahulke alaline piiramata suur hädaohu ühendatud keemia-õhulaevastikkude poolt. Selleks, et end niisuguse hädaohu eest otstarbekohasemalt kaitsta, tulevat viibimata keemiaasjanduse arendamisele asuda ja luua selleks otstarbeks õhulaevastiku sõprade seltsi eeskujul Keemilise kaitse sõprade selts, n.n. „dobrohim.“ Selle idee elluviimiseks asutati mõeldunud aasta algul endise Nõukogude liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu esimehe Trotski, sama nõukogu liikme Unschlichti, Moskvas olevate keemiliste täienduskursuste komisari Avinovitski, Vene keemiateadlase akadeemik Ipatjevi ja teiste nõukogude sõjaasjatundjate ja keemiateadlaste algatusel „keemilise kaitse sõprade seltsi“ moodustamise komitee. See komitee töötas välja keemilise kaitse sõprade seltsi tegevuse üldised eesmärgid ja organisatsioonilis-tehnilise struktuuri. Ühtlasi jätkati komitee poolt igasuguste abinõudega intensiivset kihutustööd punaväe, erakondliste, ametiühisusliste, teaduslike ja tööstusliste organisatsioonide ning laialisemate Vene tööliste ja talupoegade hulkade keskel — nende tähelepanu tõmbamiseks seltsi loomise vastu.

Keemilise kaitse sõprade seltsi moodustamine.

Keemilise kaitse sõprade seltsi vormiliseks moodustamiseks kutsuti seltsi asutava komitee poolt 19. mail l. a. Moskvas kokku seltsi asutamiskoosolek, millest mitmed punaväe juhatuse, nõukogude keemiateadlaste ja -tööstuse, Vene kommunistliku erakonna ja kommunistliku noorsoo liidu, ametiühisuste ja prole-

taarilise üliõpilaskonna esitajad osa võtsid. Koosolekul esinesid pikemate kõnedega Trotski, akadeemik Ipatjev ja professor Shpitaljski, valgustades keemilise sõja suurt hädaohu ja sellest hädaohust tingitud keemiateaduse ja -tööstuse edendamise vajadust nõukogude Venes. Trotski toonitas omas kõnes, et Põhja-Ameerika ühisiiriidid ja Lääne-Euroopa riigid arendavat käesoleval ajal õige suure intensiivsusega sõjakeemiat, isearanis Põhja-Ameerika ühisiiriidid Edshwoodi arenaalis. Seda pidavat Nõukogude liit teravalt silmas pidama ja energiliselt ettevalmistuma keemiliseks sõjaks. Peaülesandeks sellel alal olevat sarnase rahuaegse laialise keemia tööstuse loomine, mis töötaks rahu ajal nõukogude majanduskultuurilisteks otstarveteks. Seda tööstust olevat sõja puhkemisel ette võtta mürgiliste ainete ja gaaside ning keemiliste kaitsemaskide valmistamiseks, sest rahu- ja sõjaaegne keemia tööstus olevat niivõrd üksteisega tihedalt läbipõimitud, et üldse kerge olevat keemia tehaste tehnilisi sisseadeid võrdlemisi väiksete muudatuste abil kas sõjaliseks, või majanduskultuuriliseks produktseerimiseks rakendada. Seda sama põhimõtet rõhutas omas kõnes ka akadeemik Ipatjev.

Selgitades näitlikul teel tihedat ühendust sõja- ja rahuaegse keemiatööstuse vahel, rõhutas Ipatjev, et selle ühenduse olemasolu tõendab, kuivõrd määratu suur tähtsus on rahuaegse keemiatööstuse arendamisel. Seepärast tulevat Ipatjevi arvates nõukogude Venel kõigest jõust arendada rahuaegset keemiatööstust, mille tagajärjel nõukogude valitsusel võimalduks luua keemilise tööstuse tehastes omale niisugust baasi, mis võimaldaks kõiki tarvilikke lõhke- ja mürgilisi aineid punaväe lahingvarustamiseks valmistada kodumaal.

Puudutades omas kõnes mürgiliste ainete suurt hävitavat mõju sõjavõitlustes, kriipsutas Ipatjev alla seda asjaolu, et ilmasõja kohta käivad statistilised andmed tõendavad, et kaotused lahingutes suurenesid sedavõrd, kuivõrd suurema mürgitamisvõimega keemilisi aineid tarvitusele võeti, ning vähenesid sedavõrd, kuivõrd otstarbekohasemaid keemilisi kaitsemaskisid kasutati.

Professor Shpitaljski teritas omas kõnes „dobrohim“ asutamist Vene keemikute — õpetlaste nimel, kes töötavad nõukogude rahuaegse keemiatööstuse arendamise ja eriti keemilise kaitse küsimuste lahendamise alal. Shpitaljski seletuse järele pidavat suurem osa tähtsamaid Vene teadlasi juba osa võtma Nõukogude liidu keemilise kaitse määruste elluviimisest, kuna teised juba ka oma valmisolekut on avaldanud sellest tegevusest aktiivselt osa võtta.

Koosoleku eesistuja Unschlicht, tolleaegne Liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu „revvoensoveti“ liige ja punaväe varustusülem, praegune liidu „revvoensoveti“ aeesimees, tutvustas koosviibijaid asutatava keemilise kaitse sõprade seltsi tegevuse eesmärkidega ja ta kavatsetava organisatsioonilise struktuuriga.

Proletaarilise üliõpilaskonna poolt tervitas „dobrohimi“ loomist Vikman, avaldades veendumust selles, et kogu nõukogude proletaariline üliõpilaskond saab täielikult valmis olema andma tervet oma jõudu ja energiat „dobrohimi“ ideede propageerimisele ja keemiliste teadmiste populariseerimisele Vene rahva seas.

Seltsi asutamise komitee ettepanekul valiti koosolekul „dobrohimi“ 60-ne liikeline kesknõukogu, kuhu kuuluvad mitmed nõukogude valitsuse, punaväe juhatuse, eriväelike, nagu: ratsa-, kahur-, lennu- ja keemiliste vägede, sõjateadusliku ja õhulaevastiku sõprade seltsi, Vene kommunistliku erakonna, ametiühisuste, teaduslik-tehniliste, ühistegevusliste, majandustööstusliste ja rahandusliste asutuste ning Vene enamlike ajakirjanduse esitajad.

5. juunil l. a. oli Moskvas Trotski eesistumisel „dobrohimi“ kesknõukogu esimene istang. Sellel istangul arutati läbi „dobrohimi“ määrustiku kokkuseadmist ja „dobrohimi“ vaherkorda õhulaevastiku sõprade seltsi — „O. D. V. F.“iga. Istangul võeti vastu „dobrohimi“ määrustiku põhiväited ja anti määrustiku kava detailseks väljatöötamiseks seltsi kesknõukogu presiidiumile. O. D. V. F. iga otsustati niisugust vaherkorda alal hoida, mis võimaldaks

mõlemate seltside tegevuse kõige laialisemat vastastikkude toetamist. Et soodustada mõlemate seltside koostöötamist, leiti tarvilikuks määrata vastastikkude esitajad seltside juhatustesse.

Samal koosolekul valiti seltsi kesknõukogu presiidium järgmises koosseisus: 1. esimene — Trotski, 2. esimehe asetäitjana: Frunse, praegune sõjarevolutsioonilise nõukogu esimees, 3. Pjatakov — kõrgema majandusnõukogu — „V. S. N. H.“ esimehe abi, ja 4. akadeemik Ipatjev; liigetena: 5. Unschlicht — praegune sõjarevolutsioonilise nõukogu aseesimees, 6. Bubnov — punaväe poliitilise valitsuse — „puri“ ülem, 7. Avinovitski — praegune keemiliste täiendamiskursuste komissar, 8. Podvoiski — kõrgema kehalise kultuuri nõukogu esimehe abi, 9. Bogdanov — kõrgema majandusnõukogu aseesimees, 10. Satonski, 11. Dobrovolski, 12. prof. Galperin, 13. Feodorovitsch; Vasjutin ja 15. Ksandrov — nõukogude tööstuspanga esimees; kandidaadina: Vikmann — punase üliõpilaskonna esitaja; pärastpoole valiti täiendavalt presiidiumi liigiteks: 1. Osjkin — praegune punaväe varustusülem, 2. Voroshilov — Moskva sõjaringkonna ülem, 3. Mukleevitsh — praegune punaste õhujõudude ülem, ja 4. prof. Ugrjumov. (Järgn.)

Poola meriväelased teel Tallinna sõjaväe surnuaiale — Vabadussõjas langenud sõdurite ühishauale pärga panema.

Poola sõjalaevastiku küllasõit Tallinna 17.—20. juunini s. a.

Poola sõjalaevastik, kelle meripiirkond väikene ja kes selle tõttu laiemal meripraktika omamiseks isiklikele koosseisule suurimaid välissõituid vajab, kasutas sel aastal selleks sõitu Soome lahte, ühtlasi meid külastades.

See kord olid selleks määratud meile juba eelmisest külaskäigust 1922 a. tuttavad kahurlaevad „General Haller“ ja „Komendant Pilsudski“. Need on ühetüübilised laevad, millede chitamine algas juba Vene ajal Soome tehastes ja mis pärast lõpule viidi, kui nad juba Poola omanduseks olid. Nende veeväljasurve on 342 tonni (meie vahilaev Laene — 200 tonni), kiirus 16,5 sõlme tunnis; mõõdud — 33 × 6,7 × 0,8 meetrit. Relvastatud 2—4“ kahuriga.

Kahurlaevadega ühes tuli ka divisjoni ülem komander-poruznik J. Stankievicz.

„General Haller“i komanderiks on kapitan E. Plovski ja „Komendant Pilsudski“ komanderiks — kapitan V. Nabrocks.

Esialgne sissesõit Tallinna oli kavatsatud 16. juunil, mis aga tormiste ilmade tõttu tuli edasi lükata.

17. hommikul teatasid meie sidepostid kahe sõjalaeva liikumist ja smal päeval kell 11 saabusid mõlemad laevad Tallinna reidile, kus neile mootorpaadiga side-ohvitseriks määratud mer. n.-leitn. Veizenberg vastu sõidab, et laevu sadamasse juhtida.

Möödudes meie kahurlaevast „Lembitust“ saluteeritakse vastamisi, kuna aupaukude vahetamine ära jäi.

Laevad asetati sadamas Lääne muuli juure, kus neid rahvas rohkesti vaatamas käis.

Peale saabumist tegid Poola divisjoni ülem ja komanderid merikombe järgi ettenähtud visiidid, mis ka meie poolt vastati.

Päeval oli vastuvõtmine Poola saatkonnas ja õhtul ball ohvitseride kasiinos, kus sõjaminister kindral Soots Poola külalisi ja teisi võõraid vastu võttis.

Järgmisel päeval kell 12 marsis Poola sõjalaevadelt dessant meie kaitseväge surnuaiale, kuhu olid ilmunud kõik Poola ohvitserid ja meie poolt kindralstaabi ülem kindral Tõrvand, merijõudude juhataja meriväe kapten Salza ühes staabi ülema kt. kapten-major Masik'uga, linna komendant ja teised ohvitserid. Samuti olid koondatud selleks ajaks surnuaiale lähemal asuvad väeosad.

Peale lõunat oli pidusöök välisministri juures ja õhtul koosviibimine Poola sõjaväe attasche juures.

Järgmisel päeval vaatlesid võõrad meie pealinna, mis neile peaaegu kõigile juba ennemalt tuttav oli Vene ajast ja ei jõudnud küllalt imestada linna kiiret kasvu ja arengut.

Samal päeval oli „five-o'clock“ Poola juhtlaeval „General Haller'il“.

Lahkusid Poola võõrad siit 20. juunil varahommikul, et külastada veel Liibavit.

Poola sõjalaevastikuga on meil kindel ja sõbralik suhe kujunenud. Ka meie oleme juba nende sõjalaevas-

tikku külastanud. Esimene kord oli see 1921 a., kui kahurlaev „Lembit“ merikadettidega õppesõidul oli ja teine kord sõitis 1923 a. meie miiniristleja „Vambola“ Gdyniasse, et seal avatava sõjasadama pidustustest osa võtta.

Nägusad ja puhtad sõjalaevad ja hästi distsiplineeritud ja eeskujulik meeskond jätvavad Poola meriväest parima mulje.

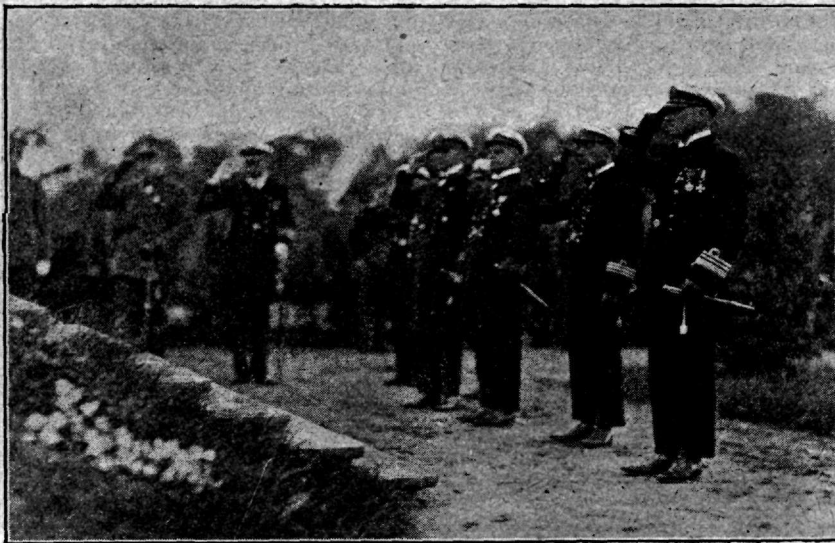
Praegult koosneb Poola sõjalaevastik peale 2 meid külastanud kahurlaeva veel 6 suuremast miinipaadist, mille veeväljasurve on 375—415 tonni. Need on: Slazak, Krakoviak, Podhalanin, Mazur ja Kuha-viak. Peale seda õpelaev „Lvov“, 4 traalerit veeväljasurvega 50—250 tonni, 4 relvastatud aurikut ja 1 merimõõdu laev. Suurem osa neist laevadest on endised Saksa riigi laevad, mis liitlaste poolt Poolale üle antud.

Praegult on Poola sõjalaevastiku juhatajaks viitse-admiral K. Porebski ja merijõudude isiklik koosseis on 150 ohvitseri ja 2000 meriväelast.

Sõjasadamaks on praegult veelehitusel olev Gdynia, mitte kaugel Danzigist. Peale selle on sõjalaevastikul abibaas Pinskis.

Poolas töötab meriohvitseride ettevalmistuseks erikool, kuhu vastu võetakse sõjakooli lõpetajaid. Peale selle on erikool spetsialistide ja allohvitseride ettevalmistuseks.

Lgs.

Poola meriväelased meie kindralstaabi ülema kindral-major Tõrvandi ja merijõudude juhataja meriv.-kapten Salza juuresolekul Vabadussõjas langenud Eesti sõdurite ühishauale pärga panemas.

Esimene paremalt — Poola laevastiku divisjoni ülem komander-poruznik J. STANKIEVICZ.

„Suomen Sotilas“ meie vigastatud sõjameeste ühingu külaskäigu puhul Helsingisse.

Vigastatud Sõjameeste Ühingu Helsingi külaskäigu puhul Suviste pühadel avaldab „Suomen Sotilas“ (Nr. 21-30. V. s. a.) juhtkirja kohal Eesti ja Soome keeles alljärgneva südamliku tervituse:

Teretulemast, Eesti sõjainvaliidid, lahinguseltsilised!

Lahingu väljal sõlmitud sõprus kestab kogu elu aeg. Ühised vaevad ja hädahud lahingutes, kaotused ja võidud — teevad vendadeks võõraidki.

Teie, hõimuvennad, Eesti sõjainvaliidid, juba palju varem voolas Teie veri kui meie oma, niisutas mulda,

pani valge lume punetama. Võraste eest läksite surmale vastu. Ilmasõja ajal olite Teie sunnitud tillukese tilgana Vene hallide miljonite ridades. Tol ajal olime meie kui kaugel üksteisest elavad sugulased — hõimlustunnet oli meil küll, aga kokkupuutumise võimalused puudusid.

Võitlus isamaa vabaduse eest, lõök ühe ja sama vaenlase vastu — see oli alles meid lõpulikult ühendav side, meie hõimlustunde, sugulustunde süvendaja.

Meie isamaad on vabad — Eesti ja Soome! Kui omas teadvuses kordame seda, tunneme ühise sõjavenduse ligidust. Teie saatus, hõimuvennad, invaliidid, on veel iseäranis meid kokku liitnud vaimlisse sugulusse.

Meie lahinguväljal saadud haavad ja vigastused, ning raskete hetkide mälestused, mure raske tuleviku eest — kõigis selles on meil kokkupuutumise punkte.

Teretulemast, Teie, hõimrahva sõjainvaliidid! Vendadena tahavad Soome vabadussõja invaliidid Teid teretada.

Samas Soome sõjaajakirja numbris kirjutab K. T. B. Linsen pealkirja all „Hõimrahva Eesti sõjainvaliidide hoolekanne“ meie invaliidide hoolekande kohta kokkuvõetult järgmist:

Kuna Eesti Vigastatud Sõjameeste Ühing Soome Vabadussõja Invaliidide liitu külastab, siis peaks huvi pakkuma, missuguses seisukorras invaliidide eest hooldamine praegusel ajal Eestis on.

Mis eestkätt invaliidide arstlike ravitsemise puutub, mida mitmed terve eluaeg tarvitavad, siis tuleb äramärida, et selle eest Eestis riik täielikult muretseb ja hoolitseb. Arstlist abi tarvitades võib invaliid ükskõik missuguse eraarsti poole pöörduda, kuna Töö- ja hoolekandeministeerium kulud kannab. Invaliididele võimaldatakse ravitsemist ka tervisvetel riigi kulul, mida näituseks läinud suvel üksi Haapsalus üle 20 invaliidi kasutasid. Samuti saavad invaliidid riigi poolt proteesid, mida nüüd kodumaal valmistatakse ja mis headuse poolest kõige kõrgematele nõuetele vastavad.

Pensionid on Eestis nagu Soomeski väikesed. Pensioni maksmisel on põhialuseks, et seda ainult ilma varata isikud saavad. Pensioni saajatest on 27,5% Vabadussõja, 66,2% ilmasõja, 4,5% Jaapani sõja ja 0,7% Türgi sõja invaliide. Tähendada väärib, et Vabadussõda 1800 ja ilmasõda 3000 invaliidi järele jättis.

Kuid Eesti valitsus ei loe pensioni andmist tähtsamaks abiammise vahendiks. Eesti sõjainvaliidide eest hooldamist võiks, ütleb autor, kõige suuremas ulatuses töö-hoolekandeks nimetada. Riigivalitsus on

endale ülesandeks seadnud invaliide rahuaegsetele töödele paigutada ja see kavatsus on hästi õnnestunud. Tähtsam asjaolu on see, et mees töösse kiindub, vigastuste ja kalduvuste kohaselt.

Sõjainvaliidide töö-hoolekande alal on valitsusel abiks laialdane organisatsioon — Vigastatud Sõjameeste Ühing, mis koosneb keskujuhatuses Tallinnas ja 32 osakonnast üle kogu riigi. Alalisi töökodasid on paarikümne ümber; suuremad neist on Tallinnas ja Tartus, missuguseid riik täielikult üleval peab. Kingsepa ameti õppust said Tallinnas 24 invaliidi, rätsepa ameti õppisid 10 ümber ja sama palju päevapiltnikkudeks. Tartus on eeskujulik puu- ja korvmööblite valmistamise kool, kuna kooli suurepäralisi toodanguid Tallinnas erikaupluses müüakse. Peale ameti õppuse saavad õpilased ka üldharidust. Ametiõpetus on põhjapanev, sest see kestab harilikult 3 aastat, mis kindlustab invaliidile kindla tuleviku enesele valitud alal. Riik annab peale selle veel toetust protsentideta laenu näol tööriistade ostmiseks, töökoja korda- või sisseseadmiseks j. n. e. Senini on riigivalitsus ühele isikule kuni 200.000 marka laenu annud. Läänud suvel andis valitsus Tallinna osakonnale 3.000.000 marga suuruse laenu maja ostmiseks.

Invaliididel on veel üks eriline kodu Imastu mõisas, kuid sinna pääsevad sisse ainult need, kes vähemalt 70% töövõimest kaotanud. Selles kodus töösünd ei ole, nagu teistes töökodudes. Tööd võib teha oma soovi ja võimiste kohaselt. Harilikult teevadki kõik tööd ja teenivad maksuta ülespidamise lisaks kuni 7.500 marka kuus. Seal on nimelt sisseseadud täielikud, uueaegsete masinatega varustatud kingsepa, rätsepa raamatukõitmise ja päevapildi töökojad. Enda hulgast on invaliidid suurepäralise puhkpillide koori asutanud.

Eriti tähtsa osa invaliidide töö-hoolekandest moodustab nende varustamine maaga ja tegevus asunikude alal. Eesti maareform sisaldab määruse, et endised sõdurid on maa saamisel eesõiguslised. Vabadussõja invaliidid on esimeses järjekorras maa saanud ja tasuta. Peale antava maa saavad invaliidid veel ehituste kordaseadmiseks ja vallasvara ostmiseks riigivalitsuselt protsentideta laenu.

Eesti Töö- ja hoolekandeministeeriumi hoolekande osakonna juhataja A. Ennemuist on invaliidide töö-hoolekande arenemisele suuresti kaasa mõjunud. Eriti on töökodude korraldamine tema poolt soojemat poolehoidu leidnud. Tulemused ongi kõige paremad ja kõlbavad, ütleb artikli autor lõpuks, mõnes suhtes isegi meie eeskujuks. A. R.

Sõjaväelised teated välisriikidest.

Tsheho-Slovakkia.

Neil päivil valmistati Praagas Tsheho-Slovakkia sõjaväest propaganda film, mis Lõuna-Slaavia sõjaväele saadetakse. Film algab ülevõtetega Tsheho-Slovakkia kultuurist, majanduslisest arenemisest ja loodusest. Sellele järgnevad ülevõtted sõjaväe juhtidest. Filmi teises osas näidatakse mitme liiki väeosade harjutusi, koostegevust ja kehalist kasvatust sõjaväes.

Praagas ja Belgraadis valitseb arvamine, et tähendatud film mõlemi liitlase sõjavägede

tutvunemiseks ja lähinemiseks palju kaasa saab aitama.

*

Mai lõpul algas Praagas esimene Tsheho-Slovakkia tagavaraväe ohvitseride kongress. Tagavaraväelaste elus on päevakorrale kerkinud palju tähtsaid küsimusi, mis mitmekülgselt ja laialdast harutamist nõuavad. Teiste küsimuste hulgas seisavad kongressi päevakorras tagavaraväe ohvitseride haridus ja ettevalmistus, riigikaitse propaganda, ning ohvitseride isikliku ja materjalse

seisukorra küsimused, mille arutamiseks oli ette nähtud 4 komisjoni. Kongress kestis 3 päeva.
A. Tr.

Sõjaväe rahuagene organisatsioon.

Tsheho-Slovakkia sõjariistus jõudude eesotsas seisab Vabariigi president. Temale allub vahendita kaitseminister.

Kaitseministeeriumi koosseisu kuuluvad: 1) preisiidium, 2) majandus-administratiivne kontroll, 3) kindralstaap nelja osakonnaga, 4) kuus departemangu ja 5) kaks iseseisvat osakonda.

Terve riigi maa-ala jaguneb neljaks sõjaväe ringkonnaks (Zemsky Vojensky Velitelstvi), mis omakorda diviisi ringkondadeks jagunevad ja nimelt: esimene sõjaväe ringkond Pragast, mis 5-ks diviisi ringkonnaks jaguneb; teine ringkond Bernis, jaguneb 3-ks diviisi ringkonnaks; kolmas ringkond Bratislavie's, mis jällegi 3-ks diviisi ringkonnaks jaguneb, ja neljas ringkond Uzhorod'is on ühtlasi ka diviisi ringkonnaks.

Iga diviisi ringkond jaguneb 4 rügemendi ringkonnaks.

Sõjaväe teenistus on sunduslik, ning kestab 24 kuud; 1927 aastast peale hakkab kestma 14 kuud.

Iga rügemendi ringkond on ühtlasi ka teenistusse võtmise ringkonnaks. Iga diviisi ringkond on ka remont-ringkonnaks.

Sõjaväe koosseisus on 12 jalgväe diviisi, 2 üksikut mäe-jalgväe brigaadi, 3 ratsabrigaadi, 1 brigaad välja-suurtükiväge, 1 brigaad rasket suurtükiväge (hruba), 2 brigaadi kõige kergemat suurtükiväge, 1 rügement mäe-suurtükiväge 3 rügementi lennuväge ja abiväed.

Jalavägi koosneb: 48 kolmepataljonilisest rügemendist, igas pataljonis neli kompaniid, milledest kolm laskur- ja üks kuulipildujate on.

Mäe-jalgvägi koosneb 2 kahe- ja kolmepataljonilisest brigaadist: igas rügemendis 3 pataljoni.

Piiri-jalgväes on 10 üksikut pataljoni; iga kolmas kompanii on jalgratta ja 4-s — kuulipildujate kompanii.

Suurtükivägi jaguneb: välja-kerge, välja-raske, mäe, kõige kergemaks ja eriliseks väeliigiks.

Välja kerge-suurtükiväes on 16 rügementi, millest 12 rügementi diviisi brigaadidesse kuuluvad; ülejäänud 4 moodustavad üksiku brigaadi nr. 25. Rügement koosneb kolmest kolmepatareilisest divisjonist.

Välja raske-suurtükivägi (hruba) koosneb 14 rügemendist, millest 12 kuuluvad diviisi suurtükiväe brigaadidesse, kuna 2 iseseisvad brigaadid moodustavad. Rügementide koosseis vastab välja-suurtükiväe koosseisule.

Mäe-suurtükivägi koosneb 12 üksikust divisjonist, mis alluvad diviisi brigaadidele ja 3-st rügemendist, milledest 2 kuuluvad mäe-brigaadidesse, 3-s aga (nr. 205) moodustab üksiku rügemendi.

Kõige raskem suurtükivägi (tezka), koosneb 2-st üksikust brigaadist; esimese koosseisu kuuluvad 3 ja teise — 2 rügementi.

Varustatud on need rügemendid 15—42 cm. suurtükkidega.

Lennuvägi koosneb 3-st lennu rügemendist, mis mitmesse kompaniisse (eskadrilli) jagunevad. Rügementide juure kuuluvad veel foto osad ja töökojad.

Ratsavägi koosneb 3-st brigaadist. Esimese kuuluvad 4, kuna 2. ja 3-sse igäühesse 3 rügementi kuuluvad. Iga brigaadi juures on üks mototsiklistide kompanii. Rügement koosneb kahest kolme- eskadronilisest divisjonist.

Inženeerivägi on moodustatud 5-st rügemendist. Peale selle on veel 1 mäe-sapööride pataljon, 1 hüdrotehniline ja 1 ehituspataljon.

Side väeosad koosnevad ühest telegrafi rügemendist ja 3-st telegrafi pataljonist ning 1-st telegrafi koolist. Igal pataljonil on 1 alaline raadiojaam.

Raudtee väeosaks on üks raudtee rügement, mis koosneb 2-st pataljonist, raudteekoolist ja liikuvatest töökodadest. Rügemendi juures on üks soomusrongide kompanii.

Voori väeosad koosnevad 5-st pataljonist, kus igas pataljonis 3—4 kompaniid. Pataljonide juures on vööri töökojad.

Auto-väeosad koosnevad 3-st divisjonist.

Tsheho-Slovakkia väeosad on laskeabinõudega hästi varustatud. Juba see fakt, et ühe pataljoni peale langeb üks suurtükiväe divisjon, näitab, et Tsheho-Slovakkia diviis võib lahingus sarnast tulejõudu tarvitada, mis omane oli ainult Lääne-Euroopa sõjaväele lääne väerinnal.

Et Tsheho-Slovakkia tööstus hästi arenenud on ka sõjatööstuse alal (ainult Skody vabrikus oli sõjaajal 40.000 töölisi), võib ta täiesti omal jõul sõjaväge kuni maksimumini varustada. Sõjaministeeriumi ülesandeks on täiendada sõjaväge tehniliste saavutustega ja nimelt lennu, suurtükkide ja tankide alal.

K. U.

Nõukogude Venemaa.

Venemaa rahaline seisukord ja sõjaväeline tugevus.

„Times“ kirjutab, et hiljutised Nõukogude Vene föderatsiooni kuuluvate vabariikide kongressi nõupidamised olnud pühendatud peaaesjalikult kahe elulise küsimuse lahendamisele, millest kõnet pidajate kõnede järele otsustades nõukogude kord Venes ärarippuda. Need küsimused olla Venemaa rahaasjandus ja punane armee. Suur-Britanniale olla ametlikud kõnelejad kongressil ka oma jagu tähelepanu osaks saada lasknud.

Rahaasjanduse kohta on rahaasjanduse komisar Sokolnikov muu seas tähendanud, et see praegu rahuloldav olla ja et Nõukogude valitsus, nagu kogemused olla näidanud, ka ilma välislaenuvõetega hakkama saab. Kui arendada vilja ja nafta väljavedu, siis hoolimata välisriikide poolt Venemaa vastu ülesseatud nõudmistest, olla väljamaa erakapitalistid siiski valmis Venemaale krediite andma, kuna Venemaa valmis on kõrgeid protsente maksma. Sokolnikovi kõne järele olla Nõukogude valitsus oma kulla tagavarad umbes 15.000.000 naelsterlingi väärtuses Inglismaalt aravimud ja teiste riikide rahaasutustesse paigutanud.

Sõjakomissar Frunse olla tähendanud, et Suur-Britannia kuritahtlise mõju all on Euroopas peale alanud Ühendatud Nõukogude vabariikide boikoteerimine nii rahaliselt kui ka moraalselt, mis oleks vaid Vene asjadesse segamise katse kordamise psühholoogiline ettevalmistus, millega ühenduses on ka Riia ja Helsingi konverentsid.

Käsitades Vene ajakirjanduse poolt laiali laotatud teateid, et Eestimaa kavatseb Suur-Britanniale rendile anda Hiiumaa ja Saaremaa, teatas Frunse, et kuigi Nõukogude vabariigid ei soovi segada Eesti majanduslistesse asjadesse, peab Venemaa seda sammu siiski vaenuvalduseks, kui need teated õiged on, — sest niisugustest baasidest võivad Briti lahinglaevad mõne tunni jooksul Kroonlinna jõuda ja lennukid isegi kuni Lenningradini. Just need olla asjaolud, mis sundida Nõukogude valitsust, vaatamata tema rahuarvamastuse peale, punaväge arendama ja väljaminekuid sõja ja õhulaevastiku peale suurendama. Ta teatanud, et punaarmee kaadrit on vähendatud 562.000 mehe peale, kuid vägede suurendamine olla võimalik tarviduse korral territoriaal-süsteemi alusel, mis kiiret arenemiskäiku teeb.

Noortemeeste väljaõpetamine.

„Times“i teatel on sõjakomissari Frunse ettekanne Nõukogude liidu föderatiivsete vabariikide kongressile sõjaväeteenistuse seisukorra kohta palju huvitavaid üksikasju sisaldanud.

Frunse olevat teatanud, et Nõukogude Venes on punaväkke sisse võetud alaliselt iga aasta üle 1 miljoni 21-aastast väeteenistuskohuslist noortmeest. Kelledest umbes 850.000 füüsiliselt kõbulikudeks loeti. Et kõiki seda arvu mehi sõjaväeteenistusesse võtta, tuleks pidada umbes 1½ miljoni mehelist alalist väge, mis aga Nõukogude Vene rahaasjandusele lisa koormavaks osutuks ja välismaadel kahtlust ärataks. Praegused sõjaväe kaadrid võivad ärakasutada aastast ainult umbes 270.000 noortmeest. Et aga nõukogude Vene tugevat sõjaväge vajab, siis tuleb tal sõjaväelist õppust anda kõigile teenistusealistele noortmeestele.

Nõukogude Vene territoriaal-formatsioonid, mis alaliselt sõjaväest eraldatud, on korralikult sõjaväeks arenenud ja sundusline noortemeeste eelteenistusaegne õppus edeneb kiiresti. Selle eelharjutuse väärtus, mis iga nooremehe osaliselt väljaõpetatud sõduriks teeb, leidis Frunse poolt erilist hindamist. Nõukogude Venes on 4.500 niisugust väljaõpetuse keskpunkti, kus noorimehi viimase aja sõjateadusega tutvustatakse. Iga noormees peab kohe enne sõjaväeteenistuse ealiseks saamist kahe aasta kursused neis keskpunktides läbi tegema, kus juures ta, väljaarvatud laagris olemise ajad, kodus elab. Peetakse tarvilikuks niisuguste eelõppe keskpunktide arvu 9.000 peale suurendada, kus juures iga keskpunkti maksimaalne kaugusraadius oleks umbes 25 versta. Läänud aastal käisid neist keskpunktidest läbi 642.000 noortmeest.

Frunse rõhutas eriliste rahvusliste formatsioonide tähtsust Nõukogude Venemaa ida territooriumil, eriti *Turkestanis, Taga-Kaukaasias ja Siberis*. Ta kaebas ohvitseride madalate palkade üle. Rühmade, kompaniide, pataljoni, rügementide ja diviiside ülemad saavad kuus 84,106, 122,170 ja 220 shillingit respektiivselt (shilling 90 Eesti marka), kuna Prantsusmaal samasugustel kohtadel olevatele ohvitseridele 114, 220, 304, 422 ja 642 shillingit ja Inglismaal 424, 686, 976, 1.223 ja 2040 shillingit respektiivselt palka maksetavat. Kuid Nõukogude Venemaa maksab oma sõduritele 2 shillingit 5 pensi (ehk 220 Eesti marka) kuus, mis sama suur palk on, kui suuremalt jaolt kõikides teistes sõjavägedes maksetakse.

J. A.-n.

Saksamaa.

Vabaturma juhtumised Saksa sõjaväes.

Vabaturma juhtumised Saksa Reichswehris on õige sagedasteks nähtusteks, nagu vaeelustest eelarve

komisjonis „Times“i teadete järele on selgunud Reichswehris, nagu selgub, on 7 korda rohkem vabaturma juhtumisi, kui kodanliste elanikkude seas ja poole rohkem, kui endises keiserlikus Saksa sõjaväes.

Selgunud on, et 1924 a. jooksul on oma elule vabatahtliselt otsa peale teinud kokku 160 ohvitseri ja sõdurit, peaaesjalikult 21 aasta vanustest meestest. Vabaturma läbi lahkunute seas olud 1 leitnant, 25 allohvitseri, 39 asekaprali ja 98 sõdurit.

J. A.-n.

Prantsusmaa.

Prantsuse kaotused Marokko sõjas.

Pariisist teatatakse, et 4. juunil on Senati sõjaväe ja välisasjade komisjon ühisistangut pidanud, kus peaminister Painlevé Marokko asju selgitanud. Painlevé teadete järele on prantslased Marokko sõjas kuni 2. juunini 318 meest surnutena, 1.115 meest haavatutena ja 195 meest teadmata kadunutena kaotanud. Umbes 3/5 kaotustest langeda pärismaalastest moodustatud väeosade peale.

Inglismaa.

Sõjaväe manöövritest võtavad osa 45.000 meest.

Eeloleval septembril Inglismaal ärapeetavatest sõjaväe manöövritest võtavad osa 45.000 ohvitseri ja sõdurit. Niisugust suurearvulist sõjavägede koondust manöövritel pole Inglismaal pärast 1898 a. nähtud. Käesoleval aastal on manöövritest osavõttev kahurvägi palju suurem, kui see varemadel manöövritel on olnud ja kahurväega tahetakse manöövritel suuremaid katseid läbi viia.

Tankvägedest on vanad tankid kõrvaldatud ja uue-süsteemiliste tankide peale on uute ülesannete täitmine pandud, mis selle relvliigi jõudu on suurendanud, ja eelolevatel manöövritel saab selle refva taktikaline tarvitamine peajooneks olema.

Rekruteerimine territoriaal-vägedesse.

Viimased kokkuvõtted näitavad, kirjutab „Times“, et territoriaal-vägedesse viimase 7 kuu jooksul 18.291 teenistuskõlbulist nekrutit on vastuvõetud. Sellest arvust võeti vastu aprilli kuus 4.447 meest. Kõige rohkem nekrutisi on annud Põhja sõjaringkond ja nimelt 1.275 meest ja kõige vähem Lõuna sõjaringkond, kust vastuvõeti ainult 432 meest.

Kogu territoriaal-vägede tugevus oli ilma alalise staabita 1-seks maiks 141.550 meest.

Territoriaal-väed moodustavad Inglismaal uuema korralduse järele sõja ajal teisejärgu võitlusväe ja nende vägede arvel komplekteeritakse sõjaajal regulaar-vägede üksusi.

Kaitseväe elu.

Äksi kihelkonna langenud kangelaste mälestussamba

püstitamine edeneb jõudsalt. Samba kuhu on juba A/S. „Teguri“ vabrikus äravalatud ja viiakse nende päevade sees kohale.

Mälestussammas valmistatakse kujur Melniki kavandi järele, mis kujutab Eesti sõjameest. Sammas läheb maksma üle 300.000 marga ja selle püstitamine

sünnib Eest. Demob. sõjav. liidu Sootaga osakonna eestvõttel.

Kui mõnesuguseid ootamata raskusi ette ei tule, siis loodetakse 21. juulil s. a. mälestussamba piduliku avamist ette võtta. P.

Vabadussõjas langenute ühishaud

Tartu Pauluse surnuaial (Võru tee ääres) on Vabadussõja kangelasi mälestava Tartumaa komitee

korraldusel ka tänava eeskujulikult korda seatud ja lilledega kaunistatud. Ühishauas puhkab 254 Vabadussõjast osavõtnud sõjaväelast. Hauad, mis asuvad ridade kaupa, on jalgteedega üksteisest eraldatud ja kaetud ilusa muruga. Pääle selle on veel iga haua peale lilled istutatud.

Tuleval aastal kavatsetakse sinna ka mälestusmärk püstitada, kuhu peale tulevad kõik seal puhkavate kangelaste nimed. Raha on selleks juba 35.000 marka koos. P.

Supeluse võimalused Pärnu garnisonis.

Supelushooaeg Pärnu rannas algas tänava suvel ametlikult küll mai kuu keskel, kuid tänavuste soojade ilmade tõttu oli ta tegelikult juba mai esimestel päevadel alanud.

Võrreldes mõne teise garnisoni supelusvõimalustega, leiame, et Pärnu garnisonil on suureks eesõiguseks suvise tervise kosutuse alal ilusa valge liivaga laialine mere rand, kus õige pikkamisi sügavaks muutuv 16—22 kraadilises merivees võrratu mõnus supelda. Vaba igasugusest prügist, kõva puhtast liivast põhjaga, väga lame, on Pärnu rand eriti kohane ka ujumise äräppimiseks. Seda hõlbustust kasutab garnison ka täiel määral.

Linna käest on nõutud kaitseväe jaoks koguni eraldi ala merirannast, 450 sammu pikkune riba mere kallast mööda, meesterahvaste supeluspiirkonna kõrval, vastu linna spordivälja. See garnisoni supelusplats on vastavalt korraldatud ning peetakse korras ühe kompani poolt, mille päale pannakse garnisoni ülema poolt perioodiliselt platsi korrashoidmise ja üldise

korrapidamise kohused. Vette on säetud tähised piirjoone näitamiseks, millest kaugemale ujumine nõrkadel ujujatel hädaohtlik. Supeluse aeg on kindlaks määratud kella 9-st—11-ni ja 14-st—20-ni, tööpäevadel kella 11-st—14-ni ja 18-st—20-ni, missugustel kellaaegadel viibib platsil alaliselt sanitaär-allohvitsser medikamentidega abiandmiseks õnnetuste puhul.

Ka väljaspool kindlaks määratud aega võivad kompanid ja komandod täies koosseisus suplemas käia, kuid üleimate juuresolekul ja vastutusel. Jões ja mujal mere kaldal, kus abiandmine võimaliku õnnetuse puhul käepärast puudub, on suplemine keelatud. Kaitsevälased tohivad muidugi tarvitada hariliku tasu eest ka linna supelusmaja, alludes sääljures vastavatele üldkorraldustele ning määrustele.

Olles terve päev kibealt ametis suvise töö hooaja tõttu, ei ole kaitsevälastel endasmõistetavalt võimalik ilma tegevuseta rannaliivas päikese vannides lamami sega kallist aega surnuks lüüa, nagu seda suvitajad kuude viisi hommikust õhtuni teevad. Kuid päikese ja õhuvannide võtmine on kaitsevälastel välja kujunenud väga otstarbekohaselt sedaviisi, et diviisi ülema poolt on lubatud ning isegi soovitatud välistel õppustel, kus seda õppuste iseloom ja ümbruskond vähegi lubab, viibida palava ilmaga kõige vähemas riietuses, kas või peaaegu alasti. Selleks on Pärnu laialdased õppeväljad väljaspool linna ning varjul käidavatest kohtadest väga soodsad, kus kaitsevälased häälmeele seda tervistkosutavat olekut naudivad.

Igamees hoolitseb selle eest, et sügiseks oleks keha nahk pruuniks päevitanud, missugune nahk on ühtlasi ka külmale ning haigustele vastupanuvõimelisem, kui päevitamata nahk. H. T.

Ametlikud teated.

Uute õpilaste-kadettide vastuvõtmine sõjakooli 1925 a.

K. a. on uute õpilaste-kadettide vastuvõtmine Sõjaväe ühendatud õpeasutuste kadettide üld- ja jalg-, kahur- ning tehniliseväe noorematesse spetsiaal klassidesse 24-st kuni 28-da augustini.

Vastu võetakse meeskodanikud, kes vastavad järgmistele nõuetele:

1. Valdavad täielikult riigikeelt ja on Eesti Vabariigi kodanikud.

2. a) Üldklassi: 9 ühtluskooli õpeaasta haridusega — õigustega koolist (praeguse keskkooli III klassi lõpetajad).

b) Noorematesse spetsiaal klassidesse: täieliku keskkooli haridusega.

3. 17—25 a. vanad (arvatud palve sisseandmise päevani).

4. Kohtu poolt karistamata, ning

5. terviseliselt riviteenistuses kõlbulikud.

Palved, varustatud 20 marga eest tempelmarkidega ja 2 isikliku päevapildiga, esitada Sõjaväe ühendatud õpeasutuste ülemaile kõige hiljem 1. augustiks k. a., juure lisades järgmisi tunnistusi kas algkirjades, või seaduslikult kinnitatud ära kirjades:

1. hariduse,

2. kodakondsuse,

3. sündimise- (ristimise täht),

4. kohtu poolt karistamatuse ja

5. perekonna seisu üle (kas poiss- või naisemees).

Neil, kes palve sisseandmise päevani alla 20 a. vanad, tuleb veel esitada vanemate ehk nende aset täitvate isikute nõusolek; nõusoleku andja allkiri peab olema seaduslikult kinnitatud.

Isikutel, kes ülaltoodud nõuetele vastavad, seda dokumentaalselt tõendanud ja palvekirja sisse annud, ilmuda 24. augusti hommikuks kella 8-ks Sõjaväe ühendatud õpeasutuste spaapi — Tallinn, Tondi (Järve jaam).

Vastuvõtavatele korraldatakse S. ü. õpeasutustes 24. augustil arstiline läbivaatus ja 25, 26 ning 27 augustil proovikatsed: a) üldklassi astujatele — keskkooli III klassi programmi ulatuses: algebrast, geomeetriast, keemiast, füüsikast ja Eesti keelest;

b) noorematesse spetsiaal klassidesse astujatele — keskkooli programmi ulatuses: algebrast, geomeetriast, trigonomeetriast ja Eesti keelest.

Õpeaeg Sõjaväe ühendatud õpeasutustes kestab üldklassi astujatele 3 ja spetsiaal klassi astujatele 2 aastat. Õpetus, toit, korter, varustus ja õpeabinõud on tasuta, riigi kulul ja õpilased-kadetid loetakse kaitseväe teenistuses seisvateks.

Sõjakooli lõpetajad omavad täieliku keskkooli hariduse reaalarhu piirides ja ülendatakse nooremleitnantideks ning määratakse väeosadesse teenistusse.

Märkus: 1. Üksikajlsed eksamite programmid on saada Sõjaväe ühendatud õpeasutuste staabist 30 margalise tasu eest. Soovijatele saadetakse need tellija kulul vastava tasu eest aadressi järele kätte.

2. Kaitseväe teenistuses seisvate kohta on maksvad samad tingimised, kuid palve tuleb esitada alluvuse järjekorras ja kohtu poolt karistamatuse tunnistuse asemel on väeosa ülema attestatsioon.

Pärnu garnisoni suvine elu.

Supelus meres.

Kohus.

Sõjaringkonna kohtu otsused.

5. juunil s. a. arutas sõjaringkonna kohus kolonel Kunnose eesistumisel järgmisi süüteo asju:

10. jalgväe rügemendi leitnant Karl Riismanni süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et tema 22. detsembril 1924 a. 10. rügem. ohvitseride kasiinos joobnud olekus olles laetud brovninguga huupi paugutas, ilma et kavatsenud oleks kedagi ärasurmata, kuid teades, et laskmine selles ruumis keelatud on, kusjuures ühest kuulist sealsamas viibiv noor.-leitnant Jakobson surma sai.

Kohtus kaebelune ennast süüdi ei tunnistanud.

Kohus leidis, et tähendatud süüteo eest on seaduses karistuseks pandud kodanline türm 2—4 kuuni, mispärast kohus res. leitnant Riismanni ka neljaks kuuks kodanlisse türmi mõistis.

Surmasaanud n.-leitn. Jakobsoni lese tsiviilnõudmine Riismanni vastu jäeti rahuldamata, sest et nõudmise summa suurust kohtule täpselt ei saadud kindlaks teha, Jakobsoni sissetulekute kohta ettepanud tõenduste puudulikkuse tõttu.

* * *

5. jalgv. rügemendi endist kortermeistrit res. reameest Peeter Tõlasson'i süüdistati selles, et tema 1) rügemendi kortermeistriks olles, jaanuari kuus 1921 a. teadlikult ja omakasupüüdvalt laduraamatust 9 p. 14 nl. liha väljaminekuks kirjutas, otsekui 2 kompanile väljaantud, kuna tegelikult seda aga tehtud ei olnud ja 2) et tema selle liha 5610 marga väärtuses, kui teenistuse alal tema kätte usaldatud riigi vara, omastamise sihiga kõrvale toimetas.

Kohtus kaebelune ennast süüdlaseks ei tunnistanud.

Kohus leidis, et kohtualune ei ole süüdi temale ettepanud süüdistustes, vaid et tema on süüdi tema kätte usaldatud riigi varaga hooletumalt ümberkäimises, missuguse hooletuse tagajärjel 9 p. 14 nl. liha kaduma läks, sest et ta küllalt korralikult toiduainete väljaandmise järele ei valvanud.

Sarnase üleastumise eest on seaduses süüalusele ettenähtud distsiplinaarne karistus.

Arvesse võttes, et Tõlasson'i süütegu hakati uurima alles 1924 a., kuna see toimepandud oli 1921 a., leiti et karistuse suhtes on see süüasi juba iganenud.

Kohus otsustas asja iganemise tõttu Tõlasson'i igasugusest karistusest vabastada, kuid tema süü läbi tekkinud riigi kahju katteks temalt 5610 marka sisse nõuda.

* * *

Piirivalvur Aleksei Rank'i süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et tema 22. veebr. 1925 a. sõjaseaduse maksvuse piirkonnas — Viru-maak. Vergi küla koolimajas — kodanik A. Kolk'iga tülli sattunud olles ning kavatsedes viimast surmata, läheduses olevasse kordoni läks, sealt laetud vintpüssi võttis ja sellest Kolk'i peale 3 pauku lasi, kusjuures üks kuul viimast surmavalt haavas, mille tagajärjelse samal päeval hinge heitis.

Kohtus kaebelune ennast süüdlaseks ei tunnistanud.

Kohus leidis, et Rank'i kuritegu on seaduse poolt karistatav surmanuhtlusega, missuguse karistuse kohus ka temale valis, kuid arvesse võttes tema arenematus, endist ausat elu ja korralikku teenistust, pehmendas seda karistust kahe astme võrra ja mõistis Rank'i 15 aastaks sunnitööle, ühes kõigi õiguste kaotamisega.

V. T.

Kroonika.

— 14. skp. korraldati Tallinnas ohvitseride keskkogu kasiinos 1917 a. sõjaväelaste organisatsioonide tegelaste koosviibimine. Üheks tähtsamaks momendiks selleaegses rahvuslike sõjaväe loomise töös tuleb kahtlemata lugeda Eesti sõjaväeliste organisatsioonide esitajate kongressi Rakveres 1.—3. juunini (v.k. järele), mida ka nüüdne mälestuspäev allakriipsutas.

— Riigikogu rahaasjanduse komisjoni poolt 12. juunil vastuvõetud eelnõu järele võetakse lõbustusemaksu Eesti Punase Risti heaks 15% suuruse lisana linnade, alevite ja maakondade kasuks võetavale lõbustusemaksule.

— Soome Vabariigi president annetas Eestide kinofilmi „Soome presidendi külastäik ja hiilgav vastuvõtt Eestis“, mis sisaldab presidendi viibimisi Tallinnas ja Tartus 21.—24. maini. Vabariigi Valitsuse otsusel tuleb siseministril korraldada filmi demonstreerimist: maksuta sõduritele ja kooliõpilastele, kõigile — kindral Laidoneri nimelise kapitali heaks võetava maksu eest. Peale demonstreerimist antakse film alalhoidmiseks riigi arhiivi.

— Riigikogu uueks esimeheks valiti A. Rei (sotsiald.) nooremaks abiesimeheks T. Kalbus (töerak.), sekretäriks J. Holberg (põllum.), esimeseks abisekretäriks L. Raudkepp (kristl.). Vanem abiesimees A. Jürmann (põllum.) ja sekretäri 2-ne abi J. Piiskar (sotsial.) jäävad senistele kohadele edasi.

— Soome endine president K. Stohlberg tegi vastuvisiidi meie endisele riigivanemale K. Pätsile, kes 1922 a. Soomes käis. Hr. Stohlbergile korraldati meie valitsusasutuste poolt vastuvõtmisi. Hr. Stohlberg viibis ka Tartus.

— Eesti tuntuim sportlane, Tallinna „Kalevi“ liige Alkesander Klumberg pühitses 6. juunil oma 10 aastast sporditegevuse juubelit. Sel puhul korraldas „Kalev“ suured spordivõistlused.

— Desarmeerimise asjus andsid liitlased Saksaale märgukirja, kus kõik kõrvalekaldumised Versailles lepingust üles on loetud ja millede parandamist nõutakse, enne kui Kölni piirkonda okupatsioonist vabastatakse. Märgukiri sünnatas Saksa maal suurt ärevust.

— Riigikogu läks 19. juunil suvepuhkusele. Sügisene istangjärg algab 5. oktoobril.

— Eesti kultuurkapitali nõukogu teisel koosolekul 15. juunil jaotati kuue sihtkapitali vahel ära 11 miljoni marka.

— 13. ja 14. juunil peeti Valgas Valgamaa esimest laulupäeva, millest ka Läti valklased külalistena osa võtsid. Ainelisest küljest õnnestas laulupäev hästi. Puhas sissetulek läheb Valgamaa kangelaste mälestusamba ja 1. dets. kannatanute perekondade heaks.

— Riigikogule esitati riigikontrolli 1924 a. aruanne, mis annab täieliku ülevaate riigi kontrollaparaadi tegevusest 1924 aastal. Riigikontrolli reviderimise alla kuulus 1924 a. 1268 asutust ja ettevõtet täielikult ja 488 osaliselt. Koossiesus oli 1924 a. 178 ametnikku.

— Maakonnavalitsuste puudujääk töötab käesoleval aastal tõusta 100 miljoni margani. Et seisukord väga raske, siis käis maakondade liidu esitaja Riigivanema jutul.

— Relvadekauplemise konverents Genfis lõpetas 17. skp. Konverentsi viimasel päeval kirjutatud konventsioonile alla 18 riiki, nende hulgas ka Eesti esitaja kindral Laidoner. Erandina vabastab konventsioon piiririike relvade sisse- ja väljaveo kohta teadete avaldamisest nii kaua kui Venemaa relvadekauplemise kohta käiva konventsiooniga ei ole ühinenud.

— Vab. Valitsus annetas Poola ajakirjanduse büroo esitajale Balti ja Skandinaavia riikides V. Neumannile teenete eest Vabaduseristi.

— 13. juunil langes Lasnamäe aerodroomil lennuk alla ja sai vigastada. Lendur n.-ltm. Rökk jäi terveks. Õnnetus tekkinud masina rikete tagajärjel.

— Vastuvõtmine sõjakooli on käesoleval aastal 24—28. augustini.

— Eestit külastav Poola sõjalaevade juhataja pani pärja Eesti vabadussõjas langenud sõdurite ühishauale. Elavatest lilledest pärja lint kandis pealkirja „Eesti langenud kangelastele Poola sõjalaevade poolt“. Pärja panemisel viibisid sõjalaevade ohvitserid ja meeskond.

— 21. juunil korraldati Tallinnas sõjaväe surnuaial pidulik jumalateenistus Vabadussõja lõppemise 5 aastapäeva mälestuseks. Vaimlikku talitust pidasid piiskop J. Kukk ja mitropoliit Aleksander.

— Langenud vabadussõjalaste mälestuseks on senini püstitatud üldse 24 mälestussammast ja 5 kirikus on mälestustahvlid üles pandud.

— Vab. Valitsus otsustas anda Tartu Raadimõisa maadest 5 vakamaad sõjaväe surnuaia asutamiseks.

— Vab. Valitsus kinnitas laske- ja laagriplatsi plaani Petseri maakonnas ja otsustas esitada Riigikogule seaduseelnõu tarvilise maa-ala võrandamiseks.

— 16. juunil pühitsesid omavahelise koosviibimisega Tallinnas ohvitseride keskkogu kasiinos meie 1917-1918 a. rahvusväeosaade organiseerimise tegelased kaheksandat aastapäeva. Esitatud olid selleaegsed organisatsioonid: ülemkomitee, Tallinna sõjaväelaste büroo, Peterburi keskkomitee, Rakvere büroo, Põhja väerinna XII armee — kokku 17 isikut. Tervitused saadeti Riigivanemale, end. sõjavägede ülemjuhatajale, sõjaministrile ja admiraal Pitkale. Riigikogule andis tervitused isiklikult edasi esimees hra A. Rei.

— 14. juunil avati Väike-Maarjas Vabadus- ja ilmasõjas langenute mälestussammas, mis kujutab obeliski, mille esiküljel *Vabaduserist ja kiri: „Väike-Maarja kihelkonna langenud kangelased.“* Kivi alumisel poolel on 1914—1917 a. ilmasõjas ning 1918—1920 a. Vabadussõjas langenute nimed. Ausammas läks maksma 293.000 marka, mis juba kogutud. Pärjasid pandi 14.

Sõja- ja siseministri nimel pani pärja kolonel A. Simon.

— Sõjaminister esines Vab. Valitsusele ettepanekuga Ingeda põllutöö keskkooli lõpetajaid tagavaraväe ohvitseride ettevalmistamise suhtes üldharidusliste keskkoolide lõpetajatega üheväärlisteks.

— Vab. Valitsus vabastas tegevteenistusest 15. juunist arvates tervislistel põhjustel arsenaali ülema kindral-major A. Silberg'i vormikandmise õigusega.

— Poola sõjalaevad lahkusid Tallinnast 20. juunil et sõita Liibavi.

— Siseminister esitas Vab. Valitsusele seaduseelnõu, kaitseväelaste korteritega varustamise seaduse maksmapanemise kohta ja piirivalves üleajateenijate ametkohtadel teenivate kohta 1. jaanuarist s. a. arvates.

19. juunil võttis Riigikogu riigivapi seaduse vastu. Selle järele on Eesti Vabariigi vapol kaks kuju: 1. suur vapp ja 2. väike vapp. Suureks vapiks on kuldse põhjaga kilbil kolm sinist leopardi. Kilp on kolmest küljest ümbritsetud tammepuu lehtedest pärjaga. Väikeseks vapiks on vapp ilma kilpi ümbritseva pärjata. Riigivapi kuju tarvitatakse riigi pitseris ja kõigi riigiasutuste pitserites. Riigipitser on sõõr, mille läbimõõt 7 cm., sõõri keskel suure riigivapi kuju; sõõri äärt mööda sõnad „Eesti Vabariik“. Riigikogu, Vabariigi Valitsuse, riigikohtu, riigikantseli, riigikontrolli ja ministeeriumite pitserid kujutavad sõõri, mille läbimõõt 5 cm., sõõri keskel väike riigivapi kuju; sõõri ülemist äärt mööda vastava asutuse nimetus. Kõigi teiste asutuste pitserite läbimõõt on 3½ cm.

— Kohtuministerium on väljatöötanud valimiseaduse muutmise eelnõu. Nimekirjade nummerdamine kaotatakse ära. Riigikogu liigete kohtade jaotusel võetakse arvesse ainult need nimekirjad, millele vähemalt niipalju hääli antud, kui palju saadakse üldisest hääleõiguslike kodanikkude arvust, jagatud riigikogu liigete arvule. Vähem hääli saanud nimekiri langeb ära.

— Stockholmis asutatud Eesti-Rootsi ühingu algatusel jõuavad 7. juulil Eestisse 60 silmapaistvat Rootsi tegelast ühes 3 suurema Stockholmi lehe esitajaga.

— 13. ja 14. juunil oli Tallinnas koolinoorsoo olümpiaad. Kergejõustikus võitis Tartu, üldiseks võitjaks tuli Tallinn, omandades seega üheks aastaks K. Päts'i rändava auhinna.

— Tallinna garnisoni vahelisi kergejõustiku võistlusi peeti s. s. „Kalevi“ väljal 20. ja 21. juunil.

— Eesti on saanud Rahvusvahelise tiisikuse vastu võitlemise ühingult Pariisis kutse 1926 a. peetavast tiisikuse vastu võitlemise konverentsist osa võtmiseks.

— 14. juunil avati Stockholmis Skandinaavia-Balti mess, kus ka Eesti oma väljapanekutega on esitatud.

— Hiljutisel tollinõukogu koosolekul määrati piiritusega kauplemise eest 5 miljoni tollitrahvi.

— 7 üleriikline õpetajate kongress peeti Tallinnas 10—20 juunini, kus mitmeid tähtsaid koolieluse puutuvaid küsimusi arutati. Muu seas nõutakse algkoolide õpekvade uuendamist, teise võõra keele väljajätmist ja karskuse õpetuse õpekvasse võtmist.

— Tartus tuli ilmsiks, et kohalikud Saksa koolid seadusvastaseid pitserisi tarvitavad, millel ainult saksa keelne tekst.

— 16. juunil avati Tallinnas kuues kirikupäev, mis kestis 18. juunini, kus ägedaid sõnalahinguid löödi „protestantlise vaimu“ pärast, mis häälteenamusega kiriku põhikirjast mahakustutati.

Eesti ev. luteri kirikul on 15 praostkonda 140 kogudusega. Surnuaegade arv on 289. Koguduste sissetulekud on liikmemaksudest, viljamaksust ja ametitalitustest.

— Siseminister tagandas ametist Petseri maakonnavalitsuse liikme Svaneri Eesti riigivaenulise tegevuse pärast. Vabadussõja ajal oli Svaner kommunistide teenistuses tähtsal kohal.

— Eesti pank on 1924 a. andnud 256.925.800 marka puhastkasu, millest peale tagavara kapitali juure arvamise ja $\frac{3}{4}$ riigi kasuks mahavõtmise kavatsetakse anda: panga juhatusele lisatasu 1.300.000 mk., panga ametnikkudele lisatasu 11.500.000 mk., ametnikkudele kaitseliidu varustuseks 1.500.000 mk., ametnikkudele elumaja ehitamiseks 15.000.000 mk. ja Vabariigi Valitsuse käsutusse 15.748.587 mk.

— Kuna pensioniseaduse elluviimisel pensioni saaja korteri väärtus, arvesse võetakse, siis hinnatakse linnavalitsuse korraldusel kõikide pensionisaajate korterid ära.

— 1920 a. rahvalugemise järele oli Kuuramaa põhja-rannikul liivlasi 831 inimest, kuna praegu aga 1238. Nõnda siis on selle kaduva väikserahva arv tublisti kasvanud.

— Vabariigi Valitsus esitas Riigikogule lisaeelarve. Nõutakse 18.628.500 marka.

— Välisminister tegi Soome, Läti ja Poola valitsustele ettepaneku Balti riikide ministrite konverentsi ära pidada 20—23. augustini s. a. Tallinnas.

— Läti siseminister on otsustanud kõiki Vene pagulasi, kes omale pole teenistust leidnud, koondata ühte laagrisse, et võimalik oleks neid terasemalt silmas pidada ja kahtlast ollust riigipiiridest välja saata.

— Riigiteenistusest vabastamise korral palga edasimaksmise seadus räägib 3 kuu palga maksimisest riigiametnikkudele ja teenijatele, kes vabastatud koosseisude vähendamise puhul. Riigikohtu otsuse järele ei kuulu selle seaduse all vabapalgalised, kes järelikult siis ka vabastamise korral 3 kuu palka ei saa.

— Samuti ei makseta Riigikohtu otsuse järele ka arstimisel käimise sõidukulusid riigi poolt välja.

— Amundsen ja ta kaaslased jõudsid 18. skp. tervetena tagasi Kingsbaysse, Teravmägedel, ilma et ta oleks põhjanabale jõudnud. Lennukid pidid külma ilma ajajääs maanduma. O. K.

Küsimused ja kostused.

Küsimus nr. 51. Kas on rügemendi raske-kuulipilduja kompani allohvitseril ja sõduril lubatud krae peal kanda raske-kuulipilduja tüübilist märki?

Vastus: Vabariigi Valitsuse poolt 28.XII.23 a. kinnitatud ja sõjaministri käsukirjaga 14.II.24 a. nr. 65 avaldatud väeliikide tunnusmärkide ja väeosade õing asutuste trafarettide kirjelduses on jalgväele ette nähtud ainult üks tunnusmärk — risti üksteise peale pandud Inglis-süsteemi püss ja kerge-kuulipilduja. Sellepärast ei ole muude tunnusmärkide kandmine lubatud.

Küsimus nr. 52. Kas on üleajateenijal vabal ajal väljaspool teenistust vormikandmise juures luba kanda jalutuskeppi?

Vastus: Sõjaministri käsukirjaga nr. 332 — 1924 a. avaldatud vormikandmise juhtnõuroides (lit. „D“ §§ 29—31) ei ole üleajateenijale kepikandmine ettenähtud.

Küsimus nr. 53. Kas on õiglane seisukoht, et sõjaväe asutuses teeniva eraisiku isikutunnistus asutuse ülema käes hoitakse, kuna isiku tõenduseks ülemuse poolt eritunnistus välja antakse?

Vastus: Toimetuse arvates ei ole see mitte õige, sest sõjaväe asutus eraisikuile isikutunnistust välja anda ei või.

Küsimus nr. 54. Millal võetakse tänavu meriväkke junge (mitte merikadette) ja millised on vastu võtmise tingimused?

Vastus: Käesoleval aastal jungsid üldse ei võeta. Arvatavasti võetakse neid tuleval sügisel. Tingimised on praegu veel teadmata.

Küsimus nr. 55. Kas on ajateenijal sõduril, kes saab lapsele kuus 800 marka abiraha, võimalus saada abiraha ka veel naisele?

Vastus: Praegu jõus olev perekonna abiraha seadus, mis maksev 1. jaan. 1923 a. alates (R. T. nr. 1/2 — 1923 a.), näeb ette toetusraha maksmist vaid kaitsevaelaste ülespidamisel olevate lihaste laste pealt.

Küsimus nr. 56. Olen Vabadussõja ajal sõjaväes kümme kuud teeninud ning hoolsa ja eeskujuliku teenistuse eest noorem-allohvitseriks ülenudatud. Pääle sõja lõppu sain demobiliseeritud kui kooliõpilane ja anti ajapikendust hariduse jätkamiseks. Kas on järelejäädud aega teenima minnes minul õigus oma endist aukraadi tagasi saada? Kui on, siis missuguste käsukirjade põhjal?

Vastus: On õigus ja sama käsukirja põhjal, millega ülenuduse saite.

Vabadusristi kavalerid.

Leitnant Georg Zimmermann †.
Vabadusristi II liigi 3. järgu kavaler.

G. Zimmermann sündis 25. märtsil 1874 a. Hariduse sai Tartu gümnaasiumis ja Gatshina lipnikkude koolis. Enne ilmasõda teenis ajateenijana 1. jaan. 1896 — 28. novembrini 1898. Ilmasõja lahtipuhkemisel astus mobilisatsiooni puhul maakaitseväelaseks 28. juulil 1914 a. 354. Liivimaa drushinasse, kus 19. dets. 1914 a. aselipnikuks ülendati. Pääle Gatshina lipnikkude kooli lõpetamist ülendati ta 25. aug. 1915 a. lipnikuks ja määrati 429. Riia jalgväe rügemendi kompani noor. ohv. — 2. juulil 1916 a. määrati ta kompani ülemaks, missugusel kohal kuni 4. jaan. 1918 a. teenis. 29. apr. 1917 a. ülendati leitnandiks. Ilmasõjas võttis osa tervest reast lahingutest Rumeenia, Austria ja Saksa frontil 10. juunist 1915 — 4. jaan. 1917 a. Haavatud sai Salniki juures.

Eesti rahvaväkke astus G. Zimmermann 21. nov. 1918 a. ja määrati Pärnu maakonna Kaitseliidu ülema abiks. 16. jaan. 1919 a. nimetati ta Pärnu Kaitsepataljoni ülemaks, missugusel kohal kuni 4. märtsini 1919 a. teenis. Pääle pataljoni üleandmise sõitis 6. märtsil väerinnale 3. jalgv. rügemendi ja määrati 4. kompani noor. ohv. 17. märtsil kinnitati ta 7. kompani ülemaks. Juhatas 7. kompaniid paljudes veristes lahingutes lõuna väerinnal. Tormijooksul sakslaste kindlustuste pääle Kurtenhofi jaama juures Riia värvavate ees langes kompani eesotsas 2. juulil 1919 a. tõsise kangelasena.

Küsimus nr. 57. Kas endine sõjaväe arst, kes pensioni peal erus, on õigustatud saama oma pensioni edasi ja ühtlasi ka palka sel puhul, kui tema astub erasisikuna väeosasse ajutiselt arsti koha peale (mis vakantne) või peab ta siis kas ühe ehk teise kaotama?

Vastus: Sellest momendist peale, kui pensioni peal erus olev sõjaväe arst on sõjaväe osasse ehk asutusse erasisikuna teenistusse määratud, mis vaid sõja-

Leitnant Nikolai Fisher †.
Vabadusristi II liigi 3. järgu kavaler.

Leitnant Nikolai Fisher on pärit Viljandimaalt. Meie Vabadussõjas oli ta 3. rügemendi ratsa-maakuulajate ülem. Sai surma Kärstna lahingus 2. jaanuaril 1919 aastal. Annetatud lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest 2. liigi 3. järgu Vabadusrist. Leitnant Fisheril on suured teened meie kaitseväe loomisel ja nimelt 3. rügemendi formeerimisel aastal 1918. Ka ei tohi nimetamata jääda, et Kärstna lahing 2. I. 1919 a. mille ta võitis, pöördepunktiks oli lõuna-väerinnal meie kasuks. Kärstna valla elanikud, välja arvatud isamaa äraandjad — kommunistid, olid Vene kommunistilise väe poolt vallamajas vangistatud ja ootasid veresauna. Kuid 2. jaanuaril jõudis Viljandist kohale leitnant Fisher oma ratsasalgaga, — astus lahingusse 96 mehelise punase ratsaväega ja lõi viimased Kärstnast põgenema. Nii siis pääsesid lahingu ajal, tänu leitnant Fisherile, vangistatud kodanikud eluga.

Leitnant Nikolai Fisher jättis Isamaa ja Vabaduse eest oma kõige kallima — oma elu!

Pääle Vab. Risti II. liigi 3. järgu omas ta Vene sõjaväest: Stanislause 3. järgu ordeni mõökade ja lindiga, Anna 3. järgu ordeni mõökade ja lindiga, Stanislause 2. järgu ordeni mõökade ja lindiga, Anna 2. järgu ordeni mõök. ja lindiga, Püha Georgi 4. järgu risti loorberi pärjaga ja kuld Georgi mõöga.

ministri iseäralise loaiga võis sündida (sõmini. päevakäsk nr. 545 — 1921 a.), tuleb tema teenistust riigiteenistusse lugeda (Riigikogu poolt 19.XII.22 a. vastuvõetud „Perekonna abiraha seaduse §1 märkus 1 — R. T. nr. 1/2 — 1923 a.), ning temal ei ole õigust saada ühel ja samal ajal riigikassast pensioni ja ühtlasi ka palka teenistuse eest. (Riigik. poolt 19.XII.24 a. vastuvõetud kaitsev. ja nende perekondade pensioniseaduse § 11, — R. T. nr. 149 — 24 a.).

Kaitseliitlane.

Kaitseliitlaste isikutunnistused ja tähtsus.

Kõigeparemad väljavaated saavutuste pääle sõjaväljal omab riik, kes oskab kõige kiiremal oma sõjaväge lahinguvalmis seada ja kõigesoodsamaid positsioone omandada. Et sarnast seisukorda luua, käib igas riigis alaline ettevalmistamine kiirema mobilisatsiooni läbiviimiseks ja oma jõudude koondamiseks. Tuleviku sõdades, millest osa võtavad mitte ainult regulaar sõjaväed, vaid terve rahvamass, on mobilisatsiooni küsimus tähtis ka selle massi kohta. Kuivõrd see küsimus tähtis on, näeme sellest, et ka kõik suurriigid tema lahendamisele on asunud. Nii on Itaalia valitsus vastuvõtnud seaduse kava üldise rahva ettevalmistamise kohta sõja juhtumiseks, kus iga rahvakihile, tööstusele, põllumajandusele jne. vastav osa on määratud. Läti sõjaasjanduse ajakiri „Aizsargs“ juhib tähelepanu küsimusele, millel suur tähtsus üldise eduka mobilisatsiooni läbiviimisel ja dokumendile, millega kaitseliitlased, tagavaraväelased jne. mobilisatsiooni puhul vastuvõtmise punktidesse ilmuvad ja mille abil vastuvõtmise tehniline külg saaks lahendatud.

Selle tegevuse tagajärgedest ripub ära terve edaspidine mobilisatsiooni käik ja sõjaväe osade lahinguvalmis seadmise kiirus.

Kõige väiksemad takistused selle tegevuse ajal võivad halvavalt mõjuda mitte ainult tehnilise külje, vaid ka kokkukutsutavate meeleolu pääle, nagu seda võis tähelepanna Vene-Jaapani sõja ajal.

Iga vastuvõtte punkti tegevus nõuab, et kokkukutsutavate dokumendid nii väljanägemise kui ka sisuga vastaks kokkukutsumise süsteemile, s. o. et igast dokumendist oleks näha: sõjaväelase kutse (ohvitser, sõdur), väeosa liik, kodanik, sõjaväelase kategooria ja eriala. Silmaspidades meie uuesti asutatud kaitseliidu organisatsiooni arenemise progressi, kui ka tarvidust, kasutada organisatsioonidest osavõtjate eriomadusi ja saavutatud teadmisi sõjaasjanduses, on tarvilik, et iga kaitseliitlase isikutunnistust vastaks mobilisatsiooni nõuetele. Mobilisatsiooni puhul, kus iga minut kallis, on võimata igat kokkukutsutut eraldi ülekuulata. Samuti on igakord võimata otsust anda tema kõlblikkuse kohta teatavasse väeosas. Kõiki neid teateid peab väljendama dokumendi vorm,

värv ja sisu, mis ka edaspidises mobilisatsiooni käigus väga tähtis.

Kui vastuvõetud isikud mobilisatsiooni plaani järele väeosadesse on saadetud, algab ülejäänute lugemine sõjariistade liikide, kategooriate ja eriala järele. Sarnane lugemine ja jaotamine võib sündida ainult dokumendi abil vastuvõtmise punkti ruumides. Peale ülimal nimetatud dokumentide, mis isiku ilmumise tõendusena vastuvõtmise punkti jäävad, on tarvilik veel eraldi dokument, mis ühes formeeritud komandoga sõjaväeosas saadetakse.

Need dokumendid peab juba rahu ajal valmis muretsema. Nad olgu valmistatud nii, et neid kergesti võib korraldada. Iga dokument seisab koos kahest osast, milledest üks jääb sõjaväe osasse, teenistuskäigu äramärkimiseks, kuna teine vastuvõtmise punkti ülemale tagasi saadetakse, märkusega isiku teenistusse ilmumise üle.

Kui võrdleme tagavaraväelaste dokumente, missugused olid Vene sõjaväes üheksakümnenda aasta algul, nendega, mis olid tarvitusel viimasel sõjaajal, siis näeme suurt vahet nii vormis kui ka sisus. Iga aasta, iga suurema mobilisatsiooni järele said need dokumendid täiendatud, tehti lugematuid katseid kiirema ja korralikuma mobilisatsiooni läbiviimiseks ja tagajärjed olid suurepärasel. Viimase sõja ajal sai mobilisatsioon eeskujulikult läbi viidud. Vaadeldes kaitseliitlase teenistuse tunnistuse tähtsust sõjaaja nõudmiste vaatepunktist, ei või tähendamata jätta, et see dokument on tähtis ka rahu ajal, igapäevases elus. Täites oma kohustusi, võib juhtumisi ette tulla, et kaitseliitlaste huvidele suuremaid ehk vähemaid kahjusid võib tekkida, mida seltskond ehk riik tasuma peab. Kaitseliitlane võib haavatud saada, oma töövõime kaotada, mille läbi ta õiguse saab toetuse, mõnel juhtumisel ka pensiooni pääle. Ta võib ka oma elu ohverdada jne. Kõik need juhtumised tulevad kaitseliitlase tunnistusse üles tähendada, mida ülemus oma allkirja ja pitsatiga kinnitama peab. Nende teeneid ei tohi tähelepanemata jätta, vaid vääriliselt hindama. Pääle kaitseliitlase surma peaks ka tema perekonnale toetuse ehk pensiooni peale õigus olema. Teenete vääriline hindamine ergutaks kaitseliitlaste hulgas enesetunnet ja julgustaks neid end seltskonna heaks ohverdama.

A. Tr.

Bolshevism ja kerensklus.

(Lõpp).

On väljaspool kahtlust, et vastupidi valitsuse deklaratsioonile, 26. aprillist, ükski valitsus ei või toetuda ainult moraalsele autoriteedile, veende mõjule ja kodanikkude vabatahtlikule alistumisele.

Olustele pääle, kes enesele alistohoheseks sihiks on seadnud igasuguse korra purustamise ja teiste õiguste hävitamise, ei saa reageerida ainult usutlemisega. Nende vastu on tarvilik visa võitlus, mis tagasi ei pörka mingi riigi kasutada oleva takistusabinõu tarvitamisest. Iga kõhklemine selles viib pääsematule anarkiale ja kuritegevuse kasvamisele.

Meeleavalduste ja Peeterburi t. ja s. s. nõukogu survel lahkusid 21. aprillil ajutise valitsuse koosseisust ministrid Gutskov ja Miljukov ning valitsus kujun-

dati ümber esimeseks koalitsiooni valitsuseks, kuhu kuulusid ka 6 ministrit-sotsialisti, nende seas Kerenski, Zeretelli ja Tschernov.

Kuid ka uus valitsus ei osanud kasutada võimu täius, vaid jatkas põikluskäiku, püüdes rahuldada kõiki. Selle kasutasid osavalt pahempoolsete voolude demagoogid, meelitades rahvahulgal omapoole endi hüüdsõnade äärmise lihtsuse ja meeldivusega. Kasutades rahva sõjatüdimust, agiteeris bolshevistik „Pravda“ avalikult vägede pealetungimise vastu rindel ja ässitas sellekohaselt töölisi ning sõjaväge: „Nõutage valitsusvõim meile—t. ja s. saadikute nõukogule—ainult siis võime ettepanna demokraatlise rahu kõikidele rahvastele mitte ainult sõnadega, vaid tegudega“.

Sõjatööstuse komitee kongressil, Moskvas 17. mail, määras kaubandus-tööstusminister Kokovalov, usutades rindel katastroofilist seisukorda, ära järgmiselt põhjused, mis vapustanud riiki alusteni: „Tööliskonna keskele paisatud hütidsõnad, ärritades massi pimedaid instinkte, toovad enese järele kaasa purustamise, anarkia ja ühiskondliku ning riikliku elu lammutamise. Sarnaste vastutavusteta isikute kihutus-töö mõjul seab tööliste mass üles sarnased nõudmised, mille elluviimine on seotud ettevõtete täieliku kokkuvarisemisega. Kirgede teadlikku sütitamist toimetatakse plaanikindlalt ja visalt, nõudmised tulevad üks teise järele vahetpidamata. Nende nõudmiste esitamise viis omandab järjest ikka rohkem kannatamatu ja lubamatu iseloomu. Valitsus ei või võtta enese päale kohustust esitada töölisklassile erilist privileeritud olukorda kõige teiste elanike kulul.“

Toitlusminister Peshonov tähendas, et töötasu suurendamisega sihile ei jõuta, sest ühes sellega tõusevad ka saaduste hinnad. Kapitalistide sissetulekute äravõtmisel on omad piirid, millest üle minemisega algab kapitali enese laastamine, mis on võrdne tööstuse laastamisega. Rahvahulgal ei saa aru, et noor vabaduse kaitsmine on seotud isiklike kitsendustega ja et enese seisukorra parandamise esimesse järjekorda seadmine tähendab selle vabaduse aluste õõnestamist. „Meile ei ole sõjakust kutsuda rahvast ohverdamisega. On vaja rahvast üles kutsuda pinevale tööle, et tõsta produktiooni. See ülesanne ei ole kerge, kuid ta seisab meie ees. Iseseene üle võitu saada — selles on meie kõige suurem raskus.“

Kuid valitsus ei saanud ka enesest võitu ja ei osanud üleminna sõnadelt kindla käel maa valitsemisele.

Eelpool tähendasime juba, et Kshessinskaja maja Kammennostrovskil vallutati enamlaste poolt omavõlliselt. Kui Kshessinskaja volinikul pärast pikemaid sekeldusi korda läks saada rahukohtuniku otsust sissetungijate väljatõstmiseks, otsustasid kroonlinna töölised: rahukohtuniku otsus ära muuta, Kshessinskaja maja rahva omaduseks tunnustada ja anda bolshevistide käsutusse. See otsus sanktsioneeriti Kroonlinna nõukogu poolt. Alles kaks nädalat päälle rahukohtuniku otsuse täidesaاتمisse tähtaega (29. mail) ja peale kahekordset pikendamist, lahkusid lõpuks organisatsioonid Kshessinskaja majast, mille aga jalamaid täielikult valdasid maa teises otsas asunud „sõjaväelised organisatsioonid.“ Bolshevistilise mässu päeval, 3—5. juunil, juhiti mässu samast Kshessinskaja majast, mille klassiliselt palkonilt Lenin ise tervitas mässulisi soldatise ja töölise.

Samuti vallutati ühe anrkistliku — kommunistliku grupi poolt Viiburi poolel Durnovo maja, kust omal ajal korraldati kallaletung „Russkaja Volja“ trükkiojale. Rahulikkude nullisameelevalduste ajal, 18. juunil, juhtisid samad Durnovo maja vallutajad osa meelevaldajaid vangimaja päälle ja viisid läbi „Okopnaja Pravda“ toimetaja Haustovi ja kuue teise isiku vabavõimul vabastamise. Väst see asjaolu sundis lõpuks valitsust Durnovo maja ümber piirama, läbiotsimise toimepanema ja maja elanikke arreteerima.

Sarnased äärmiste pahempoolsete organisatsioonide mitteseaduslikud teod ja nende täielik karistamatuse said laialiselt teatavaks, olid hädaohhtlikuks ahvatluseks ja halvasti valitsuse autoriteedi lõpulikult.

3—5. juulil oli bolshevistide sõjariistus väljaastumine ajutise valitsuse kukutamiseks ning tööliste ja soldatite saadikute nõukogu võimule tõstmiseks. Sel korral sumbutati mäss valitsuse vägede poolt, milleks tähtsal moodsul kaasa aitasid kohtuminister Pereversevi avaldatud vastuluure dokumendid, millest selgus Lenini sakslaste poolt ära ostmine.

Alguses valitsuse poolt algatatud kindla valitsemise katsed kadusid varsti.

Juba 4. juulil lasti kohtuminister Pereversevi ametist lahti ning selle järele võttis Kerenski 10. juulil ametlikult Peeterburi sõjaväe ringkonna staabilt ära õiguse bolshevistide arreteerida ja 11. juulil käskis sõjaväe ringkonna ülema kindral Polovtsevil lõpetada bolshevistidelt sõjariistade äravõtmise.

Samal ajal teostas põllutööstusminister V. M. Tschernov oma partei programmi, aga mitte korraldusi, mis oleks vastanud riiklasele tulule ja ülesannetele. Halb, et ta ei võidelnud vägivaldse vallutamise püüetega, ei normeerinud ega juhtinud roopasse maa vahetkordi, kuid õigustas kogu Venemaal käimas olevaid omavõllisi vallutamisi, kinnitas juba teostatud vallutamised ja püüdis asetada Asutava Kogu partei vaimulahendatud maareformi kui sündinud asja esiplaanile.

Rindel 6. juulil alanud vaenlase läbimurde mulje all, mille kaasnähtuseks olid pea kaotanud ja täiesti domoraliseerunud sõdurite vägivalda teod, panid rindel uuesti maksma kindral Kornilovi nõudel sõjavälja kohtud ja surmanuhtluse. Kuid kindral Kornilovi nõudmisi, mis veel kuidagi oleks suutnud sõjaväge tervendada, ei viidud ellu ja Kerenski tegi neile süstemaatilisel takistusi. Kornilovi ja Kerenski vahel algas võitlus, mida Kerenski endise sinoodi ülemprokurööri Lyovi kaasabil välja paista laskis, kui Kornilovi poolt revolutsiooni äraandmist ja mis tõi täieliku lagunemise riigi valitsusse, sõjaväkke ja maale. Selle tagajärjel valdasid bolshevistid valitsuse võimu 25. oktoobril 1917. aastal ilma suuremate jõupingutusteta, rüüstasid maa lõpulikult, muutsid ta ääretuks vanglaks ja kihutasid minema esimeses järjekorras Kerenski ühes tema sotsialistlike kaastegelastega.

Valitsuse teguvõimetuse aega veebruarist kuni oktoobrini võib jagada kolme järku. Esimene on, nii öelda, alateadliku ja naiivse mittetegutsemise ajajärk, mil valitsuse eesotsas oli vürst Lvov. Kerenski, kui „demokraatia pandi“ isiklik osa sel ajal seisis kõigi valitsuse katsete halvamisega samuti partei-poliitilise tipu all „revolutsioonilise demokraatia“ organiseerimise vastu võitlemise abinõude ja pingutuste paraliseerimises.

Mittetegutsemise teine ajajärk, mis oli rajatud veenudele, tuleb ühendada Zeretelli nimega, kes ministrina valitsusse astus. Sel ajal võttis Kerenski enese päälle äärmiselt vastutusrikka ülesande — sõjaväe lahingvõime uuesti elustamise „revolutsioonilise vaimustuse“ ja „revolutsioonilise distsipliini“ alusel. Tegelik ülesanne seadis tema vastamisi tegelikude abinõude tarvitusele võtmise paratamatusega, millised ei mahtunud „mittevastupanemise“ kodeksi. See viis tema täielikku vastollu nii partei seltsimeestega, kui ka iseenesega.

Kolmas mittetegutsemise ajajärk, mil see mittetegutsemine kattis ennast fraasidega, on täielikult seotud ainult Kerenski nimega, sest sündmuste käik tõstis tema kõigekõrgemaks riigivõimu kandjaks. Ühenduses sellega tungib ikka rohkem esile isiklik element selle seltskonnategelase teguviis, kes ühiskonna teenimise kohuse unustas ja oma isikliku maitse järele hakkas talitama.

Kogu selle teguvõimetu, mittetegutseva valitsuse iseloom, mis oli seotud esiti ministri ja pärast pääministri Kerenski nimega, sai pärastpoole üldnimetuse kerenskulus („kerenschtschina“). Kerenskulus oli Venemaal võidulepääsenud bolshevismi lähemaks liitlaseks ja tema vahetumaks läbiviiaiks.

Kui bolshevistide iseloomus oleks olnud arenenud tänutunne, peaksid nad püstitama kuhugile avalikule kohale Kerenski auks mälestussamba pälkirjaga: „Sellega võidak“.

Oleme kindlad, et bolshevistidel millalgi korda ei lähe Tallinnas niisugusel kujul oma tänuikkust jäädvustada.

E. V.

Valga maleva kaitse- liitlased.

Vana Raukas'e unenägu.

Veste.

Vana Raukas oli kange mees. Ja miks ka mitte, olid ju ta salved alati täidetud kuldsete teradega, ta lehmad tulid öhtul koju vaevaga kandes raskeid udaraid ja Raukase sigade seljad olid nii laiad, et karjapoiss oleks nende pääl võinud lahedalt magada. Kui Raukas oma kõrviga või halliga kihutas, tuiskas ta lund täis teiste teeliste silmad.

Ka olid Raukase põllud alati sügavasti läbiküntud ja ta oli üks esimestest kogu vallas, kelle siledatel heinamaadel ühel juuni hommikul täristas niidumasin.

Kui tuli jutuks, kuidas see Raukasel kõik nii hästi korda läheb, tõmbus Raukase nägu veidi vihasse naerule ja ta lausus: „Töö — tööd peab tegema. Arvate, et ise tuleb. Kui ise ei väeta, ei tule sulle teine ammugi seda tegema.“

See oli õige. Kõik teadsid seda kogu vallas: Raukas upub töösse, Raukas on väljas kuke laulust öhtu pimedikuni. Kui Raukas ka lõuna ajal kord laskis sõba silmle, kahetses ta seda pärast.

Kaotsi oli läinud ilma aegu kasulik silmapilk. Raukas lootis ainult enese jõu pääle. Sellest ka tuligi, et ta oli igasuguse välise nõuande vastu vaenulik.

„Mis nõu sa ka annad, kui oled ise vaene mees,“ tähendas Raukas. „Tee enne ennast rikkaks ja tule kõnele siis.“

Ajalehti ja kirjandust Raukas ei sallinud. „Ei ole mulle nende tarkust vaja,“ tähendas ta. „Kirjutavad aina selleks, et neil muud teha pole, ja petavad selviisil rahva käest raha välja.“

Sellest see ka tuli, et Raukase raamatukogu võis uhkustada ainult käesoleva aasta kalendriga, katkise kaanega piibliga, lauluraamatuga, määratud Siioni kandle III andega ja veel paari kolme raamatuga mille kaaneleht ja lõpupoogen olid kas ära kulunud, või mille sisse aja jooksul oli keeratud tubakapuru.

Kord tõi Raukase vanem poeg Villem külast ajalehe.

„Noh mis sääls sees ka siis on?“ — tähendas vana-mees. „Küllap nuruvad meie käest jälle raha. Ega need juba täis saa.“

Lehes oli muu seas teade, et riigikodanikud peavad kaitseliidu hääks maksma 200 miljoni marka.

„Seda ma ütlesin — anna aga neile raha. Kaitseliidu hääks? Keda nad kaitsevad? Kas nad mind kaitsevad?“

Villem Raukas püüdis vanamehele kaitseliidust seletada. Oli ju kihelkonna kaitseliidu asutamise kavatsus elavalt kõne all.

„Nad nüüd kaitsevad, niisugused poisikesed. Kes see siis õige mehe kallale tuleb. Kes see tohib õige seda puutada, kes tööd teeb. Katsugu ometi korra — küllap siis on nad peagi öhtul. Kui neil kaitseliitu vaja, eks pidagu siis ka ise üleval.“

„Kes see ise siis on?“

„Kes on? Kes on? Kust mina seda tean. Eks need ole, kes asutavad, eks need kellel seda vaja.“

„Eks ole ometi igalühel vaja. Ega üks kaks suuda üksikult kaitseada.“

Vana Raukase hing kargas täis.

„Tean väga hästi. Ma teen tööd, nii et seljas raiub kirvega. Pole ma nüüd näinud, mis neil sääls viga, loobivad aga hommikust öhtuni kepki. Ja nüüd mina andku raha, andku nende kaitseliidule. Et nad aga saaksid logeleada.“

„Eks see raha lähe meie oma kaitseliidu hääks.“

„Mis oma? Kus see meil siis niisugune on?“

„Ka siin asutatakse. Kirjutatakse juba üles, kes astuvad kaitseliitu. Kes jalamehena, kes hobusega.“

„Soo! Või nii.“

„Need käivad siis nädalas korda paar harjutamas. Ka minu nimi pandi kirja,“ tähendas noor Raukas.

„Noh, ma tahaks näha, mis logardi kari sellest küll välja tuleb. Ah harjutamas käite. Noh, see on neil küll mokka mõõda. Las' hein mädaneb vihma käes, las' vili pudeneb põldu, aga nemad harjutavad. Kuule ma ütlen — logelejaid ma omas majas ei salli. Kui oled kaitseliidus, küllap see sind ka siis toidab. Töö on minu kaitseliit ja kes ei taha seda teha, sel pole minuga asja.“

Ja vana Raukas läks välja ning viskas ukse enese järele paugutades kinni.

Õues tundis kuidas ta süda paisus ilusal kevadisel öhtul. Imelikud need noored inimesed. Nad otsivad igasuguseid ärisid ja ametisi, kuidas aga saaks töö juurest eemale hoida. Nemand lähevad harjutusele — mina aga tehku ükski tööd, toitku neid ja maksku veel miljonisi. See on aga kena. Ei ole meil seadust ja korda, kes teeks küll niisugusele logelemisele lõpu. Minu majas ei pea mitte seda ettetulema.

Isegi voodis ei tahtnud tulla uni ja Raukas kor-das mitmel puhul: „Maksa aga raha, maksa raha. Ei saa nad minl käest pennigi. Eks näe, mis nad või-vad mulle teha.“

★

Mis see nüüd oli? Vana Raukas kuulatas tera-valt. Ta selgamööda jooksid sipelgad. Need olid ju püssipaugud. Nüüd nagu karjatas keegi. Sää-l löid aknad korraga valgeks. Õue lumi punetas, just kui oleks üle valatud verega. Raukas jooksis akna juure, säält üles lakka. Nüüd nägi ta kuidas Kaun-vere küla lõomas. Vali tuul vingus. See kiskus ene-sega ühes põlevad katused, ristis sarikad. Katused lendasid mööda taeva alust nagu puruks kistud vere-vad tekid ja katsid kinni päikesepaiste. Suured põle-vad pilve tükid, millel istusid jalgu kõigutades pää-tud inimesed, sõudsid Raukase talu poole. Sää-l jooksis Nääri talu kari ja igal ühel oli tulelont turjas. Rau-kas kattis oma maja kinni tekkidega. Aga kuj ta tuppa tuli, paistis sisse tule punakas valgus. Äkki nägi Raukas kuidas lendas üle metsa suur põlev tun-gal, mis lähenes Raukase maja sihis. Raukas tahtis lüüa selle kõrvale, kuid talle öeldi, et see on suurteki kuul. Raukas tundis kuidas ta kaela sadas tulist vihma. Need tilgad põletasid. Tuba oli seest täis tuld ja ta hing jäi kinni. Raukas pidi lämbuma. Ta jooksis õue, kuid siin köideti ta käed ja jalad ning üks punase-habemega vaenlane torkas ta kõhust läbi püssitiku. Raukas tahtis kisenada, kuid ta huuled olid tuge-vasti kinnitraditud. Ta siples täagis, kui silk vardas ning nüüd kandsid need võikad mehed teda endi vahel. „Ühe pää raiume sul mõögaga maha, teise uputame vette ning kolmanda poome vana vahtra kõvera haru külge“.

Tagasi vaadates nägi Raukas kuis rööviti ta hobu-sed, kuis aeti ta eest mööda ta lehmade ja lammaste kari. Nagu suured põlevad tunglad, põlesid hargade ja tetuude sarved ning kätunaldena olid põloma süü-datud lammaste sabad. Ta nägi kuidas põgenevad julmade sissetunginud vaenlaste eest kõik naabruse talunikud.

Korraga tundis Raukas, et tal on tiivad ning ta lendas vana männa harudele. Siit nägi ta ümberringi kõik. Ainult paksud suitsu pilved löid ta silmi. Põle-vate talude ümber hõiskasid ja tantsisid vaenlased, röövliid, kes äkki öö ajal kallale tunginud, kaitseta külale. Vaenlaste tagasilöömiseks polnud mingit abi-nõu. Küla pisteti põlema, inimesed tapeti maha ning loomad viidi kaasa.

Kuid sää-l... äkki... Suitsupilvede vahelt paistsid uued inimeste kogud. Sündis segadus. Põletajad ja röövliid löödi põgenema. Küla oli röövbandest pääs-tetud — omakaitse salga poolt. Sumbutati tuled ning taevakaarelt tõusis päike endisena ja rõõmsana. Uued mehed liikusid külas ringi ning Raukas nägi, et ta loomad tulid viimsena tervelt tagasi. Kõik oli muutu-nud korraga endiseks.

Raukas istus aga veel puu otsas. Üks päästjate salk tuli ta juure. Raukas värises surma hirmus, tal oli aimdus, nagu oleks temagi süüdi. „Vaat kõik tuli sellest, et sa mõnitad kaitseliitu, — kõnelesid võõrad talle — „ja kui sa edaspidigi tõrgud toetamast kaitseliitu, võib juhtuda suurem õnnetus. See oli kaitseliidu salk, kes päästis küla“.

„Andke andeks, andke mulle andeks,“ kisendas Raukas võrastele

„Hei vanamees,“ raputas teda voodi ees seisja naine. „Heidad korraks küljeli ja kohe hakkad aga kisenama.“

Raukas tundis kuidas ta keha värises. Ta oli üleni higine. Südames oli praegugi põhjatu hirm, nii et ta ei suutnud uskuda harilikku igapäevastust, mis teda ümbritses.

Ta tõstis vargselt pää ja vaatas hiilides.

Ei olnud midagi — naised ketrasid ja Villem voolis midagi maarjakasest. Vististi püssilage.

Kuid unenägu ei lasknud teda niipea valla oma mõju alt. Tundus kehas nagu valugi, kust oli läbi pistetud täak ja Raukas liigutas sõrmi. Kas tal ei olegi siis niisugusid küüsi?

„Kas loomad on rehe all?“ küsis ta argelt, sest vanamees kartis, eitavat vastust.

„Ene mis sa küsid,“ vastas naine. „Sa jääd ikka pääst ogaraks. Kus need siis peavad olema?“

Vana Raukas mõtles ja vahtis oma ette lakke.

„Kuule Villem, kus need kaitseliidud siis asuta-takse?“

„Igal pool. Igas kihelkonnas.“

„Ah need on nagu soldatidki. Kui vaenlane tuleb, lähevad aga otse vastu.“

„Muidugi. Sellepärast ju harjutamas käidaksegi.“

„Sa ütlesid, et sind ka üles kirjutati?“

„Kirjutati küll. Homme lähme kokku“.

Vanamees vaikis. Veidi aja pärast keeras ta näo seinu poole:

„Eks sa mine siis ka. Kui ratsamehi ka sää-l vaja on, eks võta siis kõrb ruun. Aga mine anna talle õhtul mati täis kaeru. J. Mändmets.“

Kaitsejõudude lipupüha.

Hiljuti Helsingis ärapeatud Soome kaitseväge ja kaitseliidu igaaastase lipupüha puhul avaldab „Suojeluskuntalaisen Lehti“ (nr. 20) juhtkirjas ülen-davaid mõtteid lipupüha ning lipu enda kohta, ja kuna lipuküsimus meilgi päevakorral, siis peaksid alljärgnevad, naaberriigi kaitseliidu häälkandjaks väl-jendatud mõtted, ka meile teatud huvi pakkuma.

Kokkuvõetult on juhtkirja sisu järgmine:

Noor kaitseväge ja kaitseliit ei oleks võinud paremat aega lipupühaks valida, kui just seda, millega seotud nii palju auväärilisi ja kallid mälestusi, päeva, mis tähendas kogu maa ja rahvale vabadussõja õnne-likku lõppu.

Tunnistades, et oleks asjata ja võimata kirjeldada kõiki neid mälestusi, mis 16. maiga seotud, ja seletada neid tundeid, mis see päev ellu kutsu-b, ütleb autor, et raske oleks ka kirjeldada neid kohu-tuse ja tänu tundeid, mida praegune sugupõlv läi-nud põlvede vastu tundma peaks, kes ebasoodsates

tingimustes töötades rahvale sieseisvuse võimalused loonud, ning noore kaitsejõu vastu, kes vabadus-sõja õnnelikule lõpule viies iseseisvuse kindlustami-seks kallist lunastusraha maksnud.

Riigi kaitsejõudude lipupüha on maa vabaduse püha. Pühitsetes kaitsejõudude lippe, pühitse-takse ühes sellega ka kogu rahva lippu, sest kaitseväge ja kaitseliidu lipud kuuluvad aateliselt ühte Soome lipuga. Lipp on rahva hinge sümbool ning tal on aupaik igal pool, kus rahvahing end võimsana esi-tab, olgu see sõja või rahu töös, ainelisel või vaim-lisel alal. Nõnda käsitatakse asja kõikide vanemate iseseisvate rahvaste hulgas. Lipus austavad rah-vad oma vabadust, oma sügavamast olemist ja pare-maid saavutusi. Ja sinna poole tuleb ka meil ikka enam püüda. Lipu vaatlemine selgitagu igale koda-nikule seda tänavõlga, mis meil on läinud sugupõl-vede töö vastu, ja seda kohustust, mis igal ühel rahva ja tulevaste sugupõlvede vastu. Lipu vaatlemine

mõjugu iga kodaniku päale pühalikult ja tõsiselt. Sel põhjusel pühitsetakse riigi kaitsejõudude lipupüha kogu Soome lipupühana.

Rahva iseseisvus on alles veel noor. Iseseisvus ja vabadus on kõige kallim vara. Orjana elanud üksik isik või rahvas tunneb vabaduse väärtust ja teab, et see on elu põhitingimus. Kuid alati tuleb vabaduspüha pühitsemise puhul meeles pidada, et saavutatud vabadus ei ole mingi saavutatud eesmärk, mille juure võitja seisma võiks jääda. Nagu üksikule ainult siis vabadus väärtuslik on, kui ta seda tarvitada oskab, samuti on rahvale vabadus siis tähtis, kui ta suudab kõige paremad jõud tööle panna kogu rahva õnne ja arenemise hääks, kui ta ergutab igit üksikut oma ülesannet ja kohustust rahvase liikmena täitma.

Ainult see rahvas, kes oskab vabadust tarvitada, on seda ärateninud. Sellepärast ei tule endale sugugi ettekujutada, kui oleks Soome rahvas iseseisvusega lõpuliku eesmärgi saavutanud, vaid koguni selle vastu, ülesande täitmine on alles algastmes.

Kaitseliitlased!

Saatke „Sõdur-Kaitseliitlasele“
kaastööd!

Tähtis ei ole veel see rahvale, et ta iseseisvuse saavutanud, vaid see, et ta oskab tarvitada seda iseseisvust sügava vao kündmiseks inimliku kultuuri vainudele.

Lipupüha pöörab vaate tagasi, ning äratav mälestuses neid auväärseid tegusid, millele rahva iseseisvus tugeneb ja mille läbi lipp on saadud. Kuid lipupüha juhib vaate ka tulevikku, kohustades rahvast ja tema üksikuid lippu pühaks pidama ja sammutama tema poolt näidatud teel. A. R.

KAITSELIIDU ELU.

Kaitseliidu Lääne maleva.

Pärast 1. detsembri sündmusi kutsuti ellu kaitseliidu Lääne maleva, mille organiseerijaks oli kohalik Rahvaväe ülem n. leitn. Pakkas ja mis praeguse maleva pääliku reserv-kapten Väeden'i juhatusel teguvõimsaks jõuks on kujunenud. Malevale alluvad I ja II Haapsalu, Lihula, Märjamaa ja Hiiumaa malevkonnad.

Märjamaa malevkonnas on organiseeritud kaks ratsa rühma. Sv. Var. Val. Looma Tervishoiu Valitsusega on maleva staap kirj vahetusse astunud, et saaks võimaldatud malevkonna kaitseliitlastel, K. L. teenistuseks kõlblikkeratsahobuseid osta, komisjoni poolt määratud hinnaga — uute ratsa rühmade vormeerimiseks. Märjamaa malevkond on soetanud omale ka K. L. kodu ruumid ühes einelauaga.

Elavat tegevust on näidanud I Haapsalu malevkond. Harjutusi peetakse kord nädalas; laskeharjutustel on mitmed kaitseliitlased väga häid laske-tagajärgi saavutanud.

Vormiriided puuduvad peaaegu täielikult, kuid paljude kaitseliitlaste poolt on juba tellimised riiete valmistamiseks ära antud.

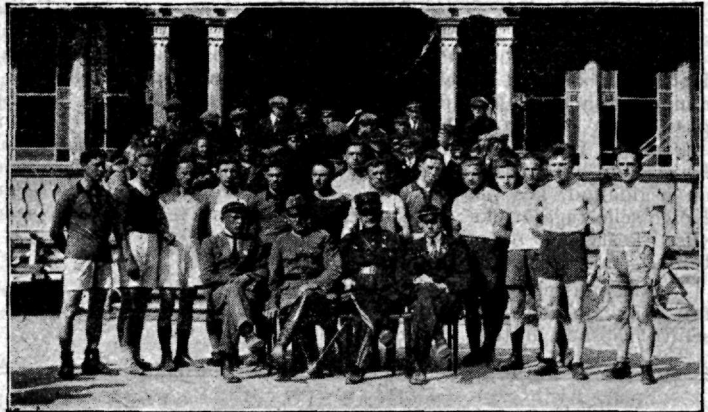
Ka Haapsalu naised on end rakanud toetajate liikmete näol kaitseliidu töösse. 3. mail s. a. ärapeetud koosolekul pandi alus kaitseliidu naisabiorganisatsioonile, mille ülesandeks on kaasa aidata kaitseliidu mitmesuguste majandusliste, seltskondliste ja teiste ülesannete lahendamiseks, naiste oskuste ja tegevusalade kohaselt.

Pidusid on korraldatud I Haapsalu malevkonna poolt — kaks. Esimene neist peeti veebruari kuus s. a., mille osalisest sissetulckust murctseti komplekt kergesporti abinõus.d. Suuremad pidustused korraldati 23 ja 24 mail. Laupäeval, 23 mail, algasid pidustused kergejõustiku võistlustega n. n. „Suurel Promenaadil“. Ilm oli võistlusteks väga ebasoodne;

külma ja vinget tuult oli rohkesti, mis ka mõju ei jätanud avaldamata tagajärgede päale.

Õhtul oli müstiline õhtu lossi aias, kuhu mindi rongikäigust läbi linna ilulaternatega ja tõrvikutega. Lossi aias esinesid kaks gruppi naisvõimlejaid, gladiatorid ja grupp meesvõimlejaid kangil. Ühise kodumaa hümniga lõppes pidu.

Lääne maleva kergejõustiku võistlused 23. ja 24. mail Haapsalus.

Kohtunikud ja osa sportlasi.

Pühapäeval, 24. mail jätkusid spordivõistlused, kuna õhtul oli segaeeskavaga pidu „Kuursaalis“.

Olgu tähendatud, et võistlused olid oma osavõtjate arvu poolest rekordilised Haapsalus — terve 30 meest! Aga mis nüüd võist. tagajärgedesse puutub, paistab teravalt silma visketes tehnikas puudus, millest ka tagajärjed võrdlemisi nõrgad. Toorest jõudu on küllalt, ent see üksi ei aita. Tänu haridusministeeriumile, jõudis neil päevil Haapsalusse spordi instruktor ja treener hra Saar, kelle edaspidisel juhatusel paremaid tagajärgi loota võime. Kaitseliitlane.

Noorte sõjandusline ettevalmistus Lätis.

Läti kaitseliidu juures asutati kahe aasta eest sõjaväelise kasvatuses salk, mille juhatajaks on pragu kapt. Jurefitch. Salka võetakse vastu keskkoolide viimaste klasside õpilasi. Sisseastumine vabatahtlik. Salga harjutusi peetakse koolide õpeajal. Mai kuu

algul eksamineriti kasvandikke läbivõetud programmi ulatuses. Salga eesmärk on noortsugu sõjaväelase kutsule ettevalmistada, samuti ka, et nad alati valmis oleks, kui riik neid kutsub oma iseseisvuse eest välja astuma, olgu siis sisemise ehk välise vaenlase vastu.

A. Tr.

Ametlikud teated.

Kaitseliidu ülema käsukiri.

№ 12.

Väljavõtted.

§ 3.

Avaldan teadmiseks Sõjainistri käsukirja nr. 235, 11. maist s. a.

„Mõned sõjaväe üksuste ülemad, kellele alluvad operatiivselt Kaitseliidu malevad, on minu käsu kirjast nr. 205—27. apr. s. a. liig laialatusliselt aru saanud. Nimelt on selgunud, et kaitseliitlasi on välja pandud, ilma iseäralise tähtsa põhjusteta, sildade ja raudtee liinide valvamiseks. Niisama segatakse ka kaitseliidu üksuste sisemiste korralduste vahele — nagu laskeharjutuste pidamise, padrunite kulutamise, nende hoidmise jne.

Et sarnaselt operatiiv-alluvuse mõiste arusaamine ja selle järele tegutsemine mitmesuguseid arusaamatusi sõjaväe ja kaitseliidu üksuste ülemate vahel võib sünnitada, kohustan kõiki sõjaväe üksuste ülemaid Kaitseliidu põhikirja § 46, kus operatiiv-alluvuse mõiste selgelt ära tähendatud, täpselt kinni pidama.

Isearandis praegu, kus kibe tööaeg, ei ole kuidagi soovitatav kaitseliitlasi vahiteenistusega koormata“.

§ 4.

On juhtumisi ettetulnud, kus malevate päälükud Kaitseliitu astunud uutele liikmetele püsse on väljaannud, ilma et oleksivad enim kontroleerinud, kas püssi saaja püssiga ümber käia oskab. Samuti on ettetulnud juhtumisi, kus kaitseliitlased oma püssi Kaitseliidu teenistuses mitteseisvate isikute kätte on usaldanud, kes püssiga üldse ümberkäia ei oska. Kõige selle tagajärjeks on Kaitseliidu lühikese tegevuse kestvusel mitmed õnnetud juhtumised ettetulnud, mis isegi inimohvritega lõppenud.

Edaspidisteks õnnetuste ärahoidmiseks — kohustan malevate päälükuid selle järele valvama, et Kaitseliitu astunud uutele liikmetele enim püssi välja-

andmist põhjalikult ära seletataks püssi materjalne osa ja järele kontroleeritaks, kas püssi saaja püssiga ümberkäia oskab.

Ühtlasi keelan ära kaitseliitlastele, nendele välja antud püsse võõraste kätte usaldamast.

J. Vende

Kolonel-leitnant,

Kaitseliidu ülema aj. k. t.

Kaitseliitlased!

Tellige ja levitage ajakirja
„Sõdurit!“

Ringkiri.

Kõikidele maleva päälükutele.

Tihti pääle pööravad malevatele alluvad vähe- mad Kaitseliidu üksused igasuguse näitemüükide ja korjanduste toimepanemise luba saamiseks otsekohe Politsei Peavalitsuse poole, mõõda minnes Kaitseliidu staabist.

Politsei Peavalitsus omakorda on aga sunnitud kõike neid palveid Kaitseliidu ülemale edasi saatma seisukoha avaldamiseks, mis asjata kirjavahetust tekitab.

Sellepärast palub Kaitseliidu Ülem korraldust teha, et korjanduste ja näitemüükide toimepanemise luba saamiseks tuleb palvetega esineda ülemuse järjekorras Kaitseliidu Ülemale, kust need Kaitseliidu Ülema seisukohaga juba Politsei Peavalitsusele edasi saadetakse.

J. Vende

Kolonel-leitnant,
staabi ülema k. t.

F. Birkhan
Sekretär.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesande № 21 lahendus.

1. Le3—b3l,	Oe1—g3,
2. Lb3:f7+,	K ükskõik kuhu,
3. Lf7—h7	või — g6 annab matt.
1. (Le3—b3),	Kh5—h4,
2. Lb3—f3,	ükskõik,
3. Lf3—g4 annab matt.	
1. (Le3—b3),	Oe1—f2,
2. Lb3—b8l,	Kh5—h4 ehk ükskõik,
3. Lb8—h2	või — h8 annab matt.

Teised variandid on kerged.

Ülesande № 22 lahendus.

1. Vf5—f4,	Oh2:f4,
2. Re7—f5 annab matt.	
1. (Vf5—f4),	Ke3:f4,
2. Re7—d5 annab matt.	
1. (Vf5—f4),	d3—d2,
2. Lg2—f3 annab matt.	
1. (Vf5—f4),	ükskõik,
2. Vf4—e4 ehk Re7—d5) annab matt.	

Õiged lahendused ülesannetele nr. 21 ja 22 saatsid: R. Paide (Nõmmelt), V. Mikenas ja Alfons Pachel (Tallinnast).

Raamat-teated.

Inglise kindrali teos ilmasõja kohta.

„The War History“ (sõja aeglugu) — selle pealkirja all on hiljuti Inglismaal ilmunud esimene koguteos, mis käsitleb Inglise sõjavägede operatsioonid Lääne ja teistel rindel ilmasõjas ja mis kokkuseatud brigaadi-kindrali J. E. Edmondsi poolt. See teos ilmasõja kohta on 16 köiteline ja kokkuseatud kirjeldatavate aegjärkude järjekorras. Nende köidete sisu on järgmine: Lääne rinne — 1914 a. — I ja II, 1915 a. — III, 1916 a. — IV ja V, 1917 a. — VI ja VII, 1918 a. — VIII ja X köidetes. Mesopotaamia rinne — 3 köidet, Callipoli, Egiptuse ja Palestiina rinne — 3 köidet. Värvirikkalt kirjeldab kindral Edmonds iga operatsiooni päeva eraldi, kasutades seks väeosade ja isiklike päevaraamatuid, ajakirjandust, ametlikke dokumente, telegramme ja isiklike intervjuusid. Üle saja lehekülje on ta I köites pühendanud kriitilistele päevadele — 1914 a. 31. oktoobri ja 11. novembrile. Peale selle kirjeldab ta veel uute armeede (new armies) loomist sõjaminister feldmaršal lord Kitchener'i poolt. 1914 aastal, ilmasõja algul olnud lord Kitchener'il sõjavägi, mis koosnenud ainult 6 jalgväe, 1 ratsa- ja 1 side brigaadist, ning väljastpoolt diviiside koosseisusid olevaist üksustest, ühes tarvilise arvu väljaõpetatud tagavaradega. Nende arvude hulka ei kuulunud mitte Inglise asumail olevad sõjaväed. 1914 a. oli Inglise diviisid sõja-aegse koosseisu järele umbes 18 tuhat meest, neist 585 ohvitseri. Diviisid oli 24 kuulipildujat ja 76 kahurit, 876 hobusejõul liikuvat veoabinõu, umbes 5600 hobust, 9 autot, 9 mootorratast ja 275 jalgratast.

Iseloomustavaks jooneks on see kiirus, millega loodi uus I armee. (New Army). See armee, mis koosnes 8., 9., 10., 11., 12. ja 13. diviisist, ja mille suurus oli 100 tuhat meest, loodi Inglismaal 50 tunniga, s. o. 2 ööpäeva ja 2 tunni jooksul. Inglise ekspeditsioonvägede ületamine Inglismaalt Prantsuse rindele algas 9. augustil 1914 a.

Iga köide on 300 lehekülje paks. I köite hind on 21 shill., järgmistehind 12 shill., 6 pence'i (umbes 1911 ja 1137½ Emk.). Iga köide sisaldab suure hulga kaartisid ja eskiise.

Teos on ilmunud „Army, Navy and Air Force Gazette“ kirjastusel, London, W. C. 2., 22, Essex Street, Strand. E. M.-s.

„Majandusliste tegurite võit“.

Kontr-admiral Consett, Britti meriväest, oli ilmasõja puhkemisel meriväe attaché's Skandinaavia riikides. Selles ametis püsis ta kuni 1919 aastani. Vaevast võime kedagi leida, kelle amet oleks võimaldanud sõja kestvusel paremini informeeritud olla selle üle, mida üksikutele võitluse ajajärkudel Saksamaale tähendas liitlaste blokaad, ning kui suurt osa vaenlase varustamises mängisid Põhja riigid. Omad tähelepanekud on admiral Consett avaldanud raamatus pealkirja all: „Majandusliste tegurite võit.“ Teos on täpsete andmete ja dokumentidega varustatud.

Varustus tuli Saksamaale Daanist, Rootsi, Norrast ja Hollandist kahel teel: maad ja merd kaudu. Merel oli Inglismaal oma laevastiku näol võimas kontrolli vahend rahvusvahelise õiguse poolt lubatud piirides. Kuid siiski mõõdusid kolm aastat, enne kui see kontrolli abinõu täielikult mõjuma hakkas. Õige palju tähendas siin Ühisriikide vastuolemine: seni, kui nad ise sõjast osa ei võtnud, jäid nad kindlasti oma tahtmise juure — importeerida neisse riikidesse, kes Saksamaad toitsid, kõiki aineid, mida need riigid aga nõudsid, selle eest mitte hoolitsedes, mis ainetega pärast

juhtub. See oli Ühisriikide kaubandusl. huvides, ja tubli osa nende rikkusest on pärit sellest ajast.

Kui aga Briti valitsus sellele kaudsele Ühisriikide ja Saksamaa vahelisele kaubandusele mõningaid tõkkeit tahtis teha, siis leidis Ameerika kerge vaevaga argumenti oma kaupmeeste kasuks: ta palus Inglismaalt andmeid Inglise oma kaubanduse kohta. Ja tõesti, samal ajal, kui Inglismaa oma tegevuse põhjenduseks meriseadusi tsiteeris, oli tal Ühisriikidega käimas kaubandusline võistlus. Inglismaa saat'is Skandinaaviasse niipalju kivistusi, kui aga sooviti; osa sellest läks Saksamaale, kuna ülejääk kindlustas laevatühendust Saksamaaga. Veel rohkem: palju Inglise kaupmehi võtsid osa kasutoovatest hangetest ja müükidest Hollandis, Daanis jne. Londoni City võimsad tuused talitasid ühel meelel Nev-Yorgi omadega, et arendada sedalaadi kaubandust, mille tähtsamaks tagajärjeks oli sõja pikenemine.

Sarnast teguviisi põhjendati Inglismaal väitega, et tarvis olevat Skandinaavit esimese järgu tarbeainetega varustada selleks, et seal toidudained vastu saada. Kuid aastal 1915 saatsid Skandinaavia riigid Suur-Britanniasse 345.000 tonni ja Saksamaale 586.000 tonni toidudained; 1916 aastal sai Suur-Britannia ainult 182.000 t., kuna Saksamaale 912.000 tonni läks. Peab muu seas tähendama, et lihunõud Kopenhagenis omad poed pidid sulguma ja kala seal kusagilt saada polnud — kõik liha ja kala (püütud Inglise kiviseid ja Inglise võrkudega!) reisis Saksamaale; Rootsis seisis tegevuseta kangasteljed, kuna sadamasillad kinni olid Saksamaale määratud puuvilla all. . .

Kui Inglismaa viimaks hädasunnil otsustavad abinõud tarvitusele võttes, maksma pani täiel määral oma õigused merel ja sisse seadis kontrolli omamaa saaduste jaotuse üle, alles siis muutus Saksamaa seisukord lootusetuks. Admiral Consett oli juba alguses soovitanud neid abinõusid tarvitusele võtta. AI.

Vene ajakirjandus.

Вестник Воздушного флота, jaanuar 1925 — № 1.

I. Õhujõudude sõjaline kasutamine: 1) Mõni sõna distsipliinist — J. Šmidt, 2) Talviste õppuste programm ja selle reaalset tähtsusealust lenu ja õhusõidu osades — J. Pavlov, 3) Ilmus määrustik — S. M., 4) Õhuside ja vaatluspostide organiseerimine ja töö — V. Pestrjakov.

II. Õppeala: 5) Veel sellest, missugune lennukoolide komplekteerimisviis annab parima tagajärje — J. Šmidt, 6) Üleminek uutele lennuõpetamise süsteemidele ja meetodidele — A. Žabrov.

III. Lendamisala: 7) Mõttet lenuaärrustest — S. M., 8) Mõned arvamisid „lennu-määrustest“ — M. Solovjev, 9) Lennuki hindamine — V. Filipov.

IV. Tehnikaline osa: 10) Luurelennuki staatilise koormatavuse katse — P. Kreison, 11) „Annad angari“ — N. Voronkov, 12) Praktikaline meetod propellerite katsestamiseks lenu — Siboldi.

V. Aeronavigatsiooni küsimused: 13) Kuidas kasutada aeronavigatsiooni jaama tuule sihi ja jõu teatelehti — V. Vitkevits, 14) Ülelendude sõör — P. Handožko.

VI. Era lennuasjandus: 15) Õ. S. S. uued ülesanded ja õhulaevastiku tegeled — J. Feldman, 16) Kahe aasta kokkuvõtte — V. Sarsar.

VII. Poliitiline töö lennuosades: 17) Politinspektori märkused — A. Saporozski, 18) Parteipoliitiline töö meie sõjakoolides — G. K.

VIII. Olu-küsimused: 19) Tähepanu alamkihtidele — J. Pavlov, 20) Lendava isiklise koosseisu materjaalne kindlustamine — B. Negrodov, 21) Övulaevastikku astuva kutsealuse kontingendi teenistusaja kestvusest — B. Negrodov, 22) Lennu lisatasu tähtsus ja otstarbe — B. Negrodov, 23) Meie kactused.

Kroonika (sise ja väljamaaline). Bibliograafia. A. N.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Fritz Heide: Die schweren französischen Tanks. Die italienischen Tanks. Verlag von R. Eisenschmidt, Berlin 1925. Preis 4 R. mk.

Väikepõllumehe kirjavara №№ 16, 17, 18. P. Kallit: Noorkarja kasvatamine.

M. Pill: Vilja sort ja seeme.

Jul. Hamisepp: Loomatoidu juurevilja kasvatamine.

Kodu № 8, 9. Perekonnameht.

Vikerkaar №№ 20, 21. Noorsoo ajakiri.

Laupäev № 20. Pildileht.

Eesti Majandus № 21. Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Eesti Politseileht № 20. Administratiiv-õigusline kuukiri.

Muusikaleht № 4. Eesti lauljate liidu häälekandja.

Eesti Mets № 5. Metsa- ja jahiasjanduse ajakiri.

Eesti Spordileht № 20. Eesti spordi keskliidu häälekandja.

Joh. Mey: Inglise-Eesti meresõnastik, Merekaartide ja lootsiraamatute juurde. Kindralstaabi IV osak. väljaanne 1925 a.

Juhtnõõrid mõõga-õppusteks (aktiivne osa), Ratsa rügemendi väljaanne, 27 lhk.

Merijõudude administratsioon, kokku seadnud vanem-leitnant Georg Lagus. Mer. staabi teine täiendatud väljaanne, 131 lhk. kivitrükis.

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur. Tallinn, Pagari tän. nr. 1.

alkohoolita likööri ekstraktid

SIDRONI SODA

on võistluseta.

TALLINN, Vaimu tän. nr. 1. — Telefon 5-19.

Ilmus trükist

kindralstaabi IV osak. väljaandel

Joh. Mey

Inglise-Eesti meresõnastik.

See on esimene sarnane raamat Eestis ning soovitatav eestkätt meremeestele ja samuti ka kõigile mereasjandusest huvitatuile.

Raamat on saadaval kindralstaabi IV osakonna kaartide ladus, Suur Brokusmägi 8, „Sõduri“ toimetuses, Pagari t. 1 ja raamatukauplustes.

Hind — nägus kavas köites — 160 marka.

Lahing tankide toetusel

Kokkuseadnud major J. Lutsar.

Hind 150 mrk.

Saada „Sõduri“ toimetusest, Tallinn, Pagari tänav nr. 1.